

Pintura i crítica: un estudi sobre Rafael Benet

Alicia Suárez Serrano

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Facultat de Geografia i Història
Departament d'Història de l'Art

PINTURA I CRÍTICA: UN ESTUDI SOBRE RAFAEL BENET

Tesi Doctoral presentada per
ALÍCIA SUÀREZ i dirigida pel
Dr. JOSE MILICUA ILLARRAMENDI
Abril 1987

Vist i plau
El Director,

Jose Milicua

5. TOSSA

L'orientació que pren l'avantguarda, tan oposada als principis de Rafael Benet, allunyada de la representació i amb tota la càrrega revulsiva del surrealisme; l'enfrontament personal amb Sebastià Gasch, i també la situació de Rafael Benet dins el diari de la Lliga, el van dur a un nou capteniment respecte a l'avantguarda. Malgrat tot, aquella actitud relativament oberta i liberal del nostre artista com a crític, unida a l'activisme que en el camp cultural havia viscut des dels seus anys de formació i que no s'havia interromput, i al compromís de la intel·lectualitat noucentista en la construcció de "la Ciutat ideal" i de modernització del país, no s'havia de fondre definitivament. Per això el trobar a de nou amb un paper rellevant en un nucli d'artistes internacionals, d'orientacions diverses, però amb uns accents de considerable modernitat respecte a l'ambient català. És el moment de Tossa.

Com ja hem fet patent, des de bon començament i fins ara, el paisatge és un tema dominant en la pintura de Rafael Benet. Ja hem remarcat, en aquest sentit, que la seva obra apareix per sèries vinculades a llocs geogràfics concrets (Mura, Olot). Cal afegir que, donada la seva intensa dedicació a la crítica d'art i que el

seu mitjà de subsistència bàsic és la docència, l'activitat pictòrica queda generalment molt circumscrita als períodes de vacances escolars, i especialment a l'època estival. En aquesta línia veiem com en les obres de 1925 dominen els paisatges de Corbera, i en el 1926 i 1927 és la zona de Sant Llorenç del Munt i La Mata. Fins aquí el paisatge és muntanyenc, però el 1928 s'inicia en la pintura de Benet la presència de la zona costanera, el tema del mar. Efectivament, ha començat les seves estades d'estiu a Tossa de Mar, on tornarà sovint en anys successius amb algunes intermitències, fins el 1960.

Tossa de Mar, com quasi tota la Costa Brava catalana, era llavors un lloc idíl·lic, verge com a zona turística, era un racó, com diu el propi Benet, "gairebé tan muntanyós i tan apartat de tota ruta com Cadaquers" (1). Tanmateix a principis de segle ja s'havia produït la descoberta pictòrica del paisatge de Tossa per part de Joan Roig i Soler, Joan Brull i Josep Masriera (2), així com per part de Jaume Vilalonga, Enric Galwey, Antoni Badrinas, Joan Colom, Ignasi Malloï i Marià Espinal (3). L'estiu de 1928 és la descoberta per part de Rafael Benet i de Pere Créixams, i en els anys trenta, la vila de Tossa esdevé un centre d'estiu d'escriptors, crítics, poetes, filòsofs i ar-

tistes, de caràcter internacional.

Entre les causes principals d'aquesta transformació de la petita vila de pescadors en estació turística internacional, hi havia, en primer lloc, l'avantatge en la cotització de les divises respecte a la pesseta, Tossa a més, reunia l'encant i la bellesa d'altres viles costaneres que atreïen als artistes (Cotlliure, Saint Tropez) i la vida era molt més econòmica. Una altra causa important era el malestar polític europeu especialment lligat a l'ascensió d'Hitler al poder, amb la persecució del que anomenà "art degenerat" i l'antisemitisme. També assenyala Benet la proximitat amb la frontera francesa. Cal afegir, sens dubte, l'acció promotora de Benet a Catalunya i de Créixams a París.

Pere Créixams (1893-1965), vivia des de feia anys a París, bohemí, instal·lat a Montmartre, després de fer treballs diversos, relacionats amb la impressió, va dedicar-se a la pintura, i el 1928 arriba a Barcelona, i és recomanat a Rafael Benet per Joaquim Torres García (4), amb qui durant aquests anys Benet sosté correspondència (5).

Créixams ens ha estat descrit per tots els qui el coneixien com un personatge menut i pintoresc, d'una simpatia extraordinària. Amb Benet l'uní tot seguit una gran

amistat.

Rafael Benet, com li demanava Torres García, devia fer-li conèixer "la gent interessant" de Barcelona, i el degué introduir prop de Joan A. Maragall, a les galeries del qual Créixams va exposar. Créixams per la seva part, va posar en contacte Rafael Benet amb alguns artistes i crítics francesos, per exemple, sabem concretament que li va presentar a Albert Marquet quan aquest va passar per Barcelona el 1930 (6).

Pere Créixams, a més, duia amb ell, l'aire de l'artista de París amb múltiples relacions: havia exposat a galeries importants (Paul Guillaume, Barbazanges, Bernheim ...), era amic de Josep Llorens Artigas, i de la seva obra se n'havien ocupat Maurice Raynal, Jacques Guenne, Florent Fels (aquest també present a Tossa). I en la pintura de Créixams, pel que subratlla Benet en els diversos articles que li va dedicar, el nostre artista hi troba reafirmades les seves posicions personals: el lligam amb la tradició de la pintura, continuador de Velàzquez i Goya, diu, reencarnació de Nonell; manté la figuració però amb una llibertat "moderna", de "pintor-pictòric" (7).

Benet s'havia de sentir recolzat (i des de París) en la seva posició-contrà l'abstracció i el surrealisme- i

en defensa d'una pintura que no abandona la relació amb la naturalesa, però que es permet llicències expressives en la línia i el color, derivades particularment d'un cert fauisme. Precisament Georges Duhuit que publica de 1929 a 1931 una sèrie d'articles sobre el Fauisme a Cahiers d'Art (revista com ja hem vist ben coneguda a Catalunya, i font principal de Gasch), també forma part dels estiuejants de Tossa.

Per refrendar les seves posicions, Benet es referirà també a alguns crítics actius a París, com Adolf Basler, Carl Einstein o Georges Charensol (8). Aquest darrer, havia defensat un "neo-romanticisme" pictòric (en el que situava Vlaminck, Rouault, Utrillo, Modigliani, Pascin, entre d'altres), que Gasch havia criticat (9), però que Benet havia de recollir més favorablement perquè, en certa manera -suprimint-ne el dramatisme- li encaixava en la pintura catalana moderna que ell més valorava (Mompou i Bosch Roger molt especialment), i la seva pròpia orientació: el sentiment neo-romàntic del color, la calligrafia fauve i la sensualitat de la matèria (10). Charensol, també el trobem present a Tossa.

Tot això no significa que Rafael Benet, reaci a l'abstracció i al surrealisme, s'hagi girat d'esquema a l'actualitat. Benet segueix atent a les "preocupacions de

l'hora". I en aquesta dècada dels trenta, en un temps de crisi econòmica, d'ambient políticament enrarit, on aviat planarà el fantasma de la guerra i el sentiment de crisi és molt ampli, en el terreny de l'art internacional s'enforteix la reacció cap a la seguretat d'un art del passat, d'una tradició, d'un art verista. I Benet continua informat, apareixen en els seus articles referències a Die neue Sachlichkeit, a Hartlaub i a la seva aparició el 1925, i a artistes com Scholz o Schrimpf, (11). Ho coneix però ho rebutja: "Avui a Europa els corrents estètics es dirigeixen quant a les valors plàstiques, vers la màxima objectivitat" (...) "Plauen a certs artistes, amb massa sectarisme, els contorns durs i els volums explícits i polits. El modelatge torna a estar de moda. A Delacroix, Courbet, Manet i Renoir, els revolucionaris d'ara hi oposen David i Ingres. A la fuga i al pinzellat exaltat o dividit, el campit estricte, impersonal, mecànic, insensible" (...) "Les arts caigudes en llibertinatge des de la fi de segle, han terminat per fatigar els mateixos que s'havien lliurat amb delit a l'anarquia. Els artistes han frenat tard i la mateixa por segurament ara els fa sostenir el fre més del compte" (...) "Cal no deixar-se portar pels corrents neo-acadèmics que dominen avui al món" (12).

Rafael Benet continua aquella posició oposada a tot doc-

trinarisme, a tot dogmatisme, a tot radicalisme. I a Tossa en la figura de Metzinger, també hi trobarà un pintor "assenyat" respecte al cubisme, un pintor peoner del cubisme i que ara considera que aquella doctrina ha envellit (13) que cal la disciplina, que cal l'ofici, que cal tenir present la gran tradició (14). Trobarà, també a Tossa al pintor txec, instal·lat a París, Georges Kars (amb qui personalment l'unirà una gran amistat) que representa molt bé la via en la que Benet se situa. Una via, que en alguns moments s'ha presentat com "Escola de París", i que -deixant de banda que sigui un terme imprecís i molt qüestionat per la crítica- en aquest cas (Créixams la utilitza molt) suposa una pintura de moderada modernitat, amb algunes llibertats recollides de l'avantguarda, però sense una radical adscripció, i, en general, amb lligams amb la tradició figurativa.

Si Tossa suposa per Benet doncs, aquesta mena de recol·lament internacional en una línia artística en la que s'hi reconeix personalment, aquesta Babel de les Arts, com ell diu, té també per a ell un altre punt d'interès. Pel propi Benet sabem que a partir de 1924 anava un o dos cops l'any a París, per conèixer les novetats, la crisi econòmica, però el va obligar a partir de 1933 a espaiar aquestes anades, que per ell eren gairebé vi-

tals (15) i Tossa, en certa manera, ve a suplir els seus contactes amb París. És significatiu, que referint-se al Cafè d'En Biel escrivís "Avui sucursal de La Coupole o de La Rotonde de Montparnasse". (16)

Hi ha encara un altre aspecte de Tossa al que cal referir-se i que tindrà repercussió en l'obra pictòrica de Rafael Benet. Ell sempre ha defensat en la pintura una concepció, en la que coincideix amb Matisse i amb Renoir: la idea d'una pintura joiosa, cordial, la pintura com un goig de viure. Una concepció que està en la línia de l'harmonia, l'equilibri, el classicisme, o com ell mateix diu de la Novena de Beethoven (17). I Tossa li proporciona un ambient de joia, de calma, de relacions cordials, l'espectacle de la vida apacible, agradable. Un espectacle que entrarà en la seva pintura i que es perllongarà àmpliament, en particular amb la nombrosa sèrie de pintures que dedicarà posteriorment al Cafè d'En Biel.

Perquè a la petita vila, la colònia d'artistes i intel·lectuals fàcilment coincidia a l'hora del bany, però en particular en una de les activitats que a Rafael Benet li van plaure tota la vida: les tertúlies. Ja era assidu de tertúlies a Terrassa, després a Barcelona el trobarem a la penya del Continental, al Cafè de La Rambla, a l'Ateneu, al Glacier ... Fins edat molt avançada Rafael Benet

no va deixar de freqüentar penyes i tertúlies. I a Tossa, a la terrassa del Cafè d'En Biel, a l'entorn d'una taula com reporta Benet (18) s'aplegaven tots els coneguts de procedències i credos distints i fins oposats. Metzinger s'admirava de la cordialitat que es respirava, d'aquella mena "d'unió confederal", i l'atribuï al temperament compresiu de Rafael Benet.

Certament aquesta actitud es posa de manifest en el treball que va escriure sobre Tossa a la revista Art, perquè no deixa de valorar l'obra d'artistes, com André Masson, Stanley-William-Hayter, Oskar Zügel o Marc Chagall que són, en bona part, oposats a les seves concepcions.

D'aquest clima i d'aquestes tertúlies degué sortir la idea de crear el Museu de Tossa. La iniciativa partí de Rafael Benet, Georges Kars, Enric Casanovas i Alberto del Castillo. Aquest darrer treballava llavors en les excavacions arqueològiques de la vila romana que havia descobert el 1914 el Dr. Melé.

En el cas de Rafael Benet aquesta iniciativa cal relacionar-la, d'una manera general, no cal dir-ho, amb el Noucentisme en el que s'havia format, el del Xènius del "vinga Museus!".

D'una manera més immediata, però, cal referir-se al moment d'eufòria que segueix a la proclamació de la República, perquè poc després Rafael Benet escriu una sèrie d'articles amb el títol de "Política Artística" (19) i uns mesos després els que titulava "Pel nostre Museu d'Art Contemporani" (20). La primera sèrie és molt interessant, ja que elabora tot un programa. Comença assenyalant les diferències entre l'ambient artístic català i l'espanyol. Segons Benet la pintura catalana presenta com a dominants: la influència dels impressionistes francesos, de Cézanne i dels fauves, mentre que a Espanya -exceptuant a Regoyos- l'impressionisme no ha tingut ressonància, i considera que s'ha passat de l'academicisme i el tipisme a l'expressionisme i al visionarisme. Remarca aquestes diferències, insistint en el mediterranisme i la influència francesa en Catalunya, per defensar una política artística autònoma. Que ha d'estar oberta sobretot a l'exterior, als grans centres: París-Berlín, Londres-Nueva York. Insisteix en fer de Barcelona un centre d'art mundial, acollint a artistes hispànics (posa l'exemple d'Angel Ferrant) i estrangers, en aquesta empresa creu que s'haurien d'interessar als artistes que ja tenen un nom internacional: Picasso, Sert, Anglada, Togores, Créixams, Pruna, Fenosa i Joan Miró. I entrant ja a concretar, proposa en primer lloc que s'organitzin dos Salons, un que ell en diu "ma-

dur" i un altre de "verdós".

El primer estaria organitzat per un Comité d'admissió format per una part de la Societat Artística i Literària i per una part de Les Arts i els Artistes, convidant artistes nacionals i estrangers afins. I entre els noms que cita per a aquest Saló figuren entre d'altres: Sert, Anglada Camarasa, Casas, Rusiñol, Mir, Labarta, Gali, Solanich.

El segon estaria organitzat per una part de Les Arts i els Artistes i pels Evolucionistes i entre els noms que cita per aquest saló hi figuren: Picasso, Manolo, Gargallo, Sunyer, Fenosa, Torres García, Miró, Mompou, Créixams, Togores, Obiols, ...

No és solament els artistes grans i els joves, el que proposa sinó els que des de la seva òptica són els més tradicionals i els més moderns. Val a dir que aquesta idea és la que donarà lloc i configura els nous Salons de Primavera que es realitzaran anualment a partir de 1932, i que efectivament tindran en el Saló de Barcelona i en el Saló de Montjuïc aquesta versió que apunta Benet, el primer és el que serà considerat, en general, com el dels conservadors, i el segon com el dels més avançats (21).

També proposa -en continuïtat amb les Exposicions de Primavera d'abans de la Dictadura- que es segueixi amb l'edició de monografies sobre artistes catalans, com les que s'havien fet de Martí Alsina, J. Vayreda, Benet Mercadé i Simó Gómez. Aquesta proposta de Benet en certa manera es durà a la pràctica a través de la revista Art (de la Junta Municipal d'Exposicions), on precisament Rafael Benet serà l'autor d'importants treballs monogràfics molt il·lustrats dedicats a Picasso, Nonell i Gimeno, que ocupen números sencers de la revista.

Una altra de les seves propostes -i aquí és notable l'agudesesa de Benet- és la d'organitzar grans exposicions monogràfiques d'interès mundial amb l'edició de grans catàlegs i estudis d'especialistes (en català i traduïts a totes les llengües culturals de gran àrea). I proposa en primer lloc (recollint una idea de J. Folch i Torres) una gran mostra de El Greco, que podria seguir amb: Picasso, els Impressionistes francesos, l'Escola de París, el Cubisme, el Sobrerrealisme, l'Art Abstracte, l'art alemany des del començaments de l'expressionisme fins a les darreres facetes, dels Independents de tots els països, d'art ibèric, de ceràmica hispano-moresca, de vidrieria catalana antiga, etc. (22).

Si pensem els anys que s'ha trigat a Catalunya -i a

Espanya- a realitzar amb una certa continuïtat empreses com les que planteja Rafael Benet, realment la seva proposta resulta sorprenentment avançada. Cal dir que, Rafael Benet no solament segueix la política d'exposicions de París, sinó que ja coneix i ha donat notícia de la dels EE.UU. (23), i en particular de la inauguració del Museu d'Art Modern de Nova York, que com sovint s'ha assenyalat, i pel que fa a l'art contemporani, ha estat un dels models que s'ha imposat a quasi tots els països.

Respecte a les exposicions que proposa, és interessant de remarcar que al costat de temes que evidentment es poden relacionar amb les seves inclinacions personals -Impressionisme, Escola de París, Independents- proposa Picasso -cosa que farà ADLAN cinc anys després- i moviments d'avantguarda que, tot i la seva actitud bel·ligerant, considera importants. Segurament dins l'ambient cultural català, un sector molt minoritari hauria donat suport a aquesta iniciativa de Benet. ADLAN serà això, una minoria.

I clou la seva proposta amb la defensa d'un Museu que aplegui obres filles de les idees i la sensibilitat del moment. Un museu presidit per unes actituds ni dogmàtiques, ni eclèctiques, un museu que per a la seva organització ha d'evitar els petulants, diu, perquè no im-

pozin el seu sectarisme ni la seva intemperància, però que cal tenir-los en compte perquè tenen quelcom de positiu per a una empresa com aquesta: l'entusiasme, la fúria, l'aplom. Es evident que està al·ludint als avant-guardistes.

Aquest Museu d'Art Contemporani Benet l'estructuraria en tres seccions que anomena Fons del Museu, Secció documental i la d'obres triades. En certa manera, la primera secció seria la més àmplia, la dels artistes vius o que encara no haguessin passat 20 anys de la seva mort, la segona seria més provisional (es revisaria cada 10 anys) i hauria de servir per a reconstruir una època, i a la tercera passarien les obres essencials, grans obres de mestres indiscutibles.

Es interessant de remarcar que proposa completar les col·leccions de partida -que ja té el Museu- amb adquisicions d'obres de Joan Miró i Salvador Dalí, i cobrir oblits com els de J. Torres García, H. Anglada-Camarasa i J.M. Sert. També parla de crear un Institut de les Arts plàstiques i una associació d'Amics dels Museus.

D'aquestes propostes de Rafael Benet, com ja hem dit, les primeres es faran aviat realitat amb els Salons i la publicació d'Art, d'altres, parcialment es pro-

jectaran en la iniciativa del Museu de Tossa.

Efectivament, el Museu de Tossa serà un Museu d'Art contemporani i amb aquell internacionalisme que demanava Rafael Benet uns anys abans. Naturalment, va beneficiar-se del clima cordial i amistós de la colònia d'artistes per obtenir les obres sense masses dispendis, i va comptar amb el suport de la Generalitat.

Es va inaugurar l'1 de Setembre de 1935 i el setmanari Horitzó, que es un òrgan d'Esquerra, publica un article que dóna compte del context (24). En un moment d'enfrontaments polítics -precisa l'article- que els organitzadors són homes de dreta, "intel·ligents i liberals però", i que Ventura Gassol, (d'Esquerra) hi havia donat el primer escalf oficial, i es congratula que el nou conseller de cultura (de la Lliga) no hagi abandonat l'empresa. Parla del treball admirable del Dr. Castillo, dels artistes Rafael Benet i d'Enric Casanovas, diu que és el Museu d'Art Modern més autèntic que hi haurà fins ara a Catalunya, també assenyala que és el primer Museu Català que recull els artistes estrangers, sense exclusió de les tendències més noves i els assaigs més ardits. I subratlla que Catalunya ha de prendre exemple del Museu de Tossa.

Però, com tantes altres coses, va quedar molt poc després ofegat pels aconteixements (25). La guerra allunya també a Rafael Benet d'aquells estius internacionals, però hi tornarà més tard i bona part de les seves millors pintures seran desenvolupades amb temes de Tossa.

Notes

- (1) BENET, R.: "Tossa, Babel de les Arts".- Art. nº 1 Octubre 1934. Aquest número d'Art està ocupat íntegrament pel treball de Benet, que ha esdevingut la documentació bàsica per a tots els estudiosos del tema. Cal dir que també va publicar una sèrie d'articles sobre aquesta qüestió a La Veu de Catalunya, sota el títol "Coneguts d'estiu". Vegeu Catàleg de l'obra escrita. Recentment sobre el tema s'ha publicat el llibre de BOSCH I MIR, Glòria: Museu Municipal de Tossa. Secció d'Art Modern.- Tossa de Mar. 1986.
- (2) PALAU, J.: Llibre de Tossa.- Barcelona. 1952, p. 49
- (3) BENET, R., art. cit., p. 4
- (4) Carta del 15-VI-1928, AFB
- (5) La relació Benet-Torres García, de 1926 a 1930, documentada per la correspondència de l'AFB, segueix en alguns punts una evolució similar a la de Benet-Gasch. També Torres García és col.laborador a La Veu de Catalunya i a La Gasetta de les Arts, gràcies a Benet, i també es produirà un distanciament quan Torres García s'orienta cap a la defensa de l'abstracció. La darrera carta és, significativament, sobre la creació de Cercle et Carré. Tanmateix amb Torres García no s'arriba a la ruptura violenta.

- (6) BENET, R.: "Fent coneixença amb Albert Marquet I".- La Veu de Catalunya. 5-II-1930.
- (7) Vid. BENET, R.: "Pere Créixams".- La Veu de Catalunya. 15-VII-1928, i d'altres articles a La Veu de Catalunya, a La Gasetta de les Arts i a Art.
- (8) Vid. especialment la sèrie d'articles que sota el títol "Una actitud admirable", publica Benet a La Veu de Catalunya, del 8-I-1930 al 15-II-1930. Sobre Charensol Vid. La Veu de Catalunya. 16-XI-1932. Basler ens apareix com una figura que seria interessant d'estudiar per les notables concomitàncies que planteja en relació al Noucentisme català. El paral·lelisme entre la tendència nacional i clàssica a Polònia, 1911-1912, i el Noucentisme és extraordinari (Vid. BOBOWNICKA: "Le Museion", dins BRION-GUERRY, L. (Dir.): L'année 1913.- Paris. 1971. Vol. II), i Basler s'inicia en aquest ambient.
- (9) GASCH, S.: "Revista de la premsa artística".- La Veu de Catalunya. 14-I-1928
- (10) Vid. BAIAROLA: "Pere Daura".- La Veu de Catalunya. 29-V-1929.
- (11) Vegeu per exemple La Veu de Catalunya. 17-II-1933 i 28-III-1933
- (12) BAIAROLA: "Després del Saló Mirador I".- La Veu de Catalunya. 9-V-1933
- (13) BENET, R.: "L'exemple de Metzinger".- La Veu de Catalunya. 6-V-1934
- (14) BENET, R.: "Reflexos. Coneguts d'estiu. Epíleg III".- La Veu de Catalunya. 21-XII-1933
- (15) PORCEL, B.: "Rafael Benet dins l'harmonia apassionada".- Serra d'Or. 15-IX-1968, pp. 42-43, i JARDÍ, E.: "Conversa amb Rafael Benet".- Tele Estel. 9-I-1970

- (16) BAIAROLA: "Reflexos. Coneguts d'estiu. Jean Metzinger. I".- La Veu de Catalunya. 30-IX-1933.
- (17) PORCEL, B., art. cit., p. 45
- (18) BENET, R.: "Tossa, Babel ...", ja cit., p. 5
- (19) Són vuit articles publicats a La Veu de Catalunya, des del 5-V-1931 a l'1-VI-1931.
- (20) La Veu de Catalunya, del 25-IX-1931 al 7-X-1931
- (21) Benet en serà un dels socis fundadors i secretari de la Junta directiva del Saló de Montjuïc el 1935.
- (22) És presumible que les darreres, com la primera si-
guin suggerides o vulgui accontentar al seu amic i,
en aquesta època, col.laborador altre cop de La Veu
de Catalunya, Joaquim Folch i Torres.
- (23) BAIAROLA: "L'activitat artística als Estats Units".-
La Veu de Catalunya. 28-III-1930, 29-III-1930 i
2-IV-1930.
- (24) PRADELL, J.: "El Museu de Tossa".- L'Horitzó. Barce-
lona. 31-VIII-1935
- (25) Vegeu sobre la història posterior del Museu, BOSCH,
G., op. cit.

6. PINTURA I CRÍTICA

La relació de Rafael Benet amb l'avantguarda ha posat en evidència un problema del que ja hem fet esment: la situació conflictiva, les contradiccions que provoquen en el nostre artista les opcions crítiques d'una banda i l'activitat personal com a pintor, de l'altra.

En el terreny arquitectònic hem vist com Benet descobreix en Le Corbusier una modernitat que no sembla renyida amb la tradició, amb el classicisme. I es llençarà a la defensa d'aquesta arquitectura nova. En la valoració de l'arquitectura també s'acabarà manifestant un cert replegament però no serà, com en la pintura, un problema que l'afecti tan directament.

D'aquí que en la crítica arquitectònica de Rafael Benet trobem una línia més sostinguda de defensa de la nova arquitectura, no és estrany que quan ja han començat les discrepàncies, Gasch esementi que en arquitectura estan més d'acord que en la pintura. Per això recorren a Benet dos estudiants que volen gestionar la vinguda de Le Corbusier a Barcelona (1) i la seva intervenció degué ser activa en aquest sentit perquè després de les conferències de Le Corbusier, Benet el va acompanyar en algunes de les visites que va fer a

la ciutat (2). En la mateixa línia d'avançada se situa quan troba que caldria fer les gestions necessàries per a conservar "com un bon model", el Pavelló alemany de Mies van der Rohe (3), o quan en 1933 fa un article ple d'entusiasme pel projecte del GATCPAC de "La Ciutat del Repòs" (4).

Però també aquí apareixerà aquell Benet hostil a tot radicalisme. Ja en comentar l'Exposició de París de 1925 manifestava el seu entusiasme per l'obra de Perret, que amb tota coherència el durà a la defensa de la relativa modernitat que desenvolupen bona part dels arquitectes catalans vinculats al Noucentisme (5) i ja sobre la fàbrica Myrurgia d'Antoni Puig Gairalt discreparan Benet i Gasch. Aquest ho resumeix dient que Baia-rola sí admet la decoració, ell no (6).

Tanmateix és en la pintura on la qüestió es planteja més punyent.

Benet, com a crític informat i al dia, es deixa arrossegat per un afany renovador i un cert impuls avant-guardista. Però, paral·lelament està pintant i la seva sensibilitat com a pintor no segueix la mateixa direcció. Per això no pot deixar de valorar en la seva crítica aquella pintura que Gasch li retreu quan parla dels

seus "protegits". També és cert que les conviccions catalanistes li fan defensar una idea d'"escola de pintura catalana" que com a tret "racial", mediterrani -i aquí encara és ben present el Noucentisme-, es defineix dins el realisme.

D'antuvi es posarà en evidència el conflicte entre el crític i el pintor, ja en la primera i significativa polèmica amb Gasch, esmenta el fet que ell és un pintor que es mou dins un art de percepció. Per això també quan l'exasperació de Gasch arriba al punt àlgid, i'ataca sobretot com a pintor.

En la trajectòria de Rafael Benet hem vist com per a ell amb Cézanne i el fauvisme hi havia la possibilitat de conciliar modernitat i tradició. L'aspiració a posar Catalunya a l'alçada d'Europa -també ben Noucentista- li fa veure que cal intervenir en pro d'una renovació. Creu fins i tot que és necessari que en un país "normal" hi hagi "tropes de xoc", pensa que cal un revulsiu, que això serà un estímul per a canviar aquella "mediocritat", aquell "marasme" en que es troba l'art català, per a evolucionar al ritme dels temps.

Però quina és la seva opció com a pintor?

En el moment, decidíu com hem vist, en que va a París el 1925 Benet veu molta pintura, certament: pintura cubista -cita Braque, Gris i Picasso- potser alguna cosa de surrealisme i també derivacions de l'impressionisme i del fauvisme -Bonnard, Vuillard, Matisse, Dufy- però el pintor que l'entusiasme és Renoir. Aspira a un esperit obert, a la novetat, però quina repercussió té en la seva pintura?

La primera qüestió que salta a la vista és que dels pintors que ell esmenta com més importants -i efectivament ho són en l'ambient del París d'aquell moment- no són pintors només que es puguin qualificar de paisatgistes, només entre les derivacions de l'impressionisme i el fauvisme trobaríem aquest gènere. Benet, en canvi, està clarament orientat en aquesta direcció, i no l'abandona. És lògic doncs que la seva mirada continui posada en l'impressionisme, que com ja hem vist serà el punt d'arrencada de les friccions amb Sebastià Gasch.

Benet havia despertat a la pintura amb els paisatgistes de Terrassa, i a més personalment disfruta de les excursions a la naturalesa. Només cal veure els textos dedicats al paisatge d'Olot en la monografia de Vayreda o al paisatge de Sant Llorenç del Munt en els textos sobre Vancells.

D'altra banda el paisatge està també molt lligat amb el nacionalisme , amb la qüestió d'una escola catalana de pintura.

Com esmenta en un article (7) -recollint uns comentaris de Carles Capdevila- la importància del paisatgisme en la pintura moderna catalana és deguda a la bellesa i varietat del nostre país i a la tradició realista de la pintura catalana. I Benet encara afegeix que els artistes més arrelats a la terra -com Martí i Alsina i Joaquim Vayreda- reixiren sobretot en el paisatge i fundaren l'escola de la pintura moderna catalana. Amb la generació dels 4 Gats, les primeres obres de Rusiñol i de Nonell encara feren més sòlida aquesta base paisatgista. Finalment parla de l'impressionisme que preocupat pels fenòmens de l'aire i la llum especulà sobretot en el paisatge o en les figures formant part del paisatge; i amb el triomf de l'impressionisme el paisatgisme assolí la més gran difusió. (8)

Si, doncs, per aquest caire el paisatge continua dominant en la seva pintura, i apareix lligat i justificat en aquest context català, com encaixar-ho en aquesta opció modernitzadora que Benet com a crític demana?

Si recordem que el 1926, parlant de Monet, esmenta "un canvi continuat dintre d'una gran directriu", Benet ens està donant la clau de la seva evolució pictòrica.

La seva gran directriu és per a ell aquesta tradició catalana, realista i de paisatge, lligada a la línia que ha esbossat fins l'impressionisme, damunt la qual es proposa un "canvi continuat".

Les obres de Rafael Benet de 1925 a 1927 són quasi totalment paisatges i de llocs molt concrets que el mateix pintor utilitzava per parlar d'"èpoques", es tracta ara de la sèrie de Corbera, el 1925, i de la "1a època de Sant Llorenç del Munt".

Després de la sèrie d'Olot (1922-24) derivada de l'estudi de Joaquim Vayreda i tan marcada per l'impressionisme, es produeix efectivament un "canvi". En els paisatges d'aquesta època les preocupacions estructurals que amb el cézannisme tant havia remarcat, continuen, per això el mateix Sebastià Gasch remarca: "el lirisme canta sense altra trava que la geometria correctora de les desviacions de l'emoció" i es refereix a continuació a Cézanne (9). Però s'incrementa la preocupació per la llum, i l'atenció als grans espais, a les visions panoràmiques. Unes panoràmiques d'aquesta zona propera a Terrassa que és Sant Llorenç del Munt, que remetien al seu oncle el pintor Joaquim Vancells i al seu gust per aquest paisatge, per la grandiositat dels panorames escarpats i solitaris.

En la factura comencen a aparèixer àrees molt fluides i subtils al costat d'altres treballades amb pinzellades dividides a la manera impressionista. I els colors verds, turqueses i roses juguen amb una certa llibertat. És segurament per aquest aspecte que Rafael Benet parla de fauvisme a l'hora de definir el seu art; el 1926, diu que es mou entre l'impressionisme, el fauvisme i el cèzannisme i afegeix "El cèzannisme és l'ànima de ferro que aguanta la meua lírica" (10).

L'any 1928 és l'any de la descoberta de Tossa, i això dóna pas en les seves pintures a un tema nou: el mar. Un tema que excepte l'any 1930 -en que torna a Terrassa i a Sant Llorenç del Munt- conrearà fins el 1936. En aquesta línia, el paisatge de Tossa serà dominant, però també pintarà el port de Palamós (1931) i el port de Barcelona (1932-33). En aquesta època, des de 1928 a 1933 tindrà contracte amb la Sala Parés i això és possible que expliqui una intensificació de la seva activitat pictòrica i l'increment d'un tema com la natura morta que abans havia treballat més escadusserament. Un altre tema que desenvolupa en aquesta època és el de la figura. I en les natures mortes de 1929 i les figures de 1930 comença a aparèixer un canvi en la seva pintura, la pinzellada esdevé àmplia i visible, i la matèria pictòrica adquireix així un relleu nou. I en algunes

peces les indicacions estructurals que venien donades per línies, deixen lloc a la construcció per aquestes pinzellades amples i àgils.

El canvi cap a aquesta nova manera ja s'havia insinuat en les àrees més planes de color que combinava amb el divisionisme, ara en moltes peces la pinzellada impressionista desapareix totalment. Benet juga amb el gust per la matèria i la llum, sense deixar la preocupació estructural aquella "geometria que subjecta el lirisme". En el color, unes llibertats derivades de l'impressionisme i del fauisme són patents. Per això Gifreda comentant una natura morta de 1931 la compara amb un Matisse, però hi ha un aspecte en Benet que és diferent, aquella preocupació realista que li fa sostenir una versió tradicional de l'espai, per exemple.

Observant la producció de Rafael Benet d'aquests anys es fa perceptible que a partir de 1933 la seva producció pictòrica disminueix. Alberto del Castillo anys després parla d'aquesta època com una època de crisi del pintor (11). I el propi Rafael Benet esmenta aquesta data en el mateix sentit i que col·leccionistes i crítics "no m'estimaven gaire l'estil" (12). També sabem que el 1933 es va fer una subhasta important d'obres seves (13).

Rafael Benet pinta venys, efectivament. En el moment de represa amb l'avantguarda -el moment de relació amb Gasch- el conflicte es plantejava entre un alinear-se com a crític, defensant posicions innovadores -que el 1925 li feien exclamar-se contra els qui refeien Cézanne o els que imitaven Picasso i Matisse- però aviat es veurà que l'actitud, en realitat conciliadora de Benet entre tradició i modernitat, és insostenible. La pròpia pintura i l'opció de defensa d'una escola catalana lligada al realisme és excessivament contradictòria amb el desenvolupament de l'avantguarda. Ja que malgrat que la crisi amb Gasch el porti a reaccionar atacant amb obstinació el surrealisme i l'abstracció, defensant l'ofici, la disciplina ("orsiana" diu en alguna ocasió), la tradició, tampoc no li plau el corrent neo-objectivista o neo-acadèmic, que té acceptació entre el públic català més ampli. És significatiu que evocant aquesta època en que no li "estimaven gaire l'estil" digui que col·leccionistes i crítics estaven de cara a Sisquella (14), quan aquest s'havia girat cap un realisme més tradicional. Per això, com hem vist a Tossa, troba un ambient d'afinitat en una via que per a ell, concilia tradició i modernitat. En un ambient en el que sembla possible la convivència entre credos i opcions diverses, ja que en el fons no hi ha posicions revolucionàries, perquè a Tossa estan en "el paradís

bleu" de Chagall, com al marge d'una ebullició social que aviat esclatarà amb la revolució i la guerra.

Notes

- (1) BENET, R.: "L'escàndol de Ginebra II. Consumatum est".- La Veu de Catalunya. 30-III-1928. Al final d'aquest article fa pública aquesta iniciativa. Els dos estudiants no són altres que J.L. Sert i J. Torres Clavé.
- (2) BENET, R.: "Tent coneixença amb Le Corbusier".- La Veu de Catalunya. 21-V-1928. En una carta, de l'AFB, J.F. Ràfols li suggereix gestions a fer prop de la Junta de l'Ateneu i parla fins i tot de detalls sobre l'allotjament que se li pot buscar a Le Corbusier. Ràfols està a Vilanova i té el pare malalt i això el priva d'intervenir.
- (3) BAIAROLA: "Ens descobreixen ... i II".- La Veu de Catalunya. 19-XII-1929
- (4) BENET, R.: "La Ciutat del Repós".- La Veu de Catalunya. 20-III-1933.
- (5) Molts, a més, també passaren per l'Escola Galf. Tanmateix és significatiu que d'entre aquests Benet posi especialment l'accent en els més "moderns": A. Puig Gairalt i Ramon Reventós, als quals dedica tota una sèrie d'articles a La Veu de Catalunya el 1930 i 1931 (Vegeu Catàleg de l'obra escrita).
- (6) La Veu de Catalunya. 6-V-1929
- (7) BENET, R.: "Després del Saló de Tardor i de la inaugural de can Dalmau".- La Veu de Catalunya. 10-XI-1928.

- (8) **Ibidem**
- (9) **GASCH, S.:** "De Galeria en Galeria".- L'Amic de les Arts. Sitges. Novembre 1926
- (10) **BENET, R.:** "Les exposicions d'art de Terrassa i IV".- La Veu de Catalunya. 30-VIII-1926
- (11) **CASTILLO, A. del:** "Rafael Benet en El Jardín".- Diario de Barcelona. 6-V-1944.
- (12) **PORCEL, B.:** "Rafael Benet dins l'harmonia apassionada".- Serra d'Or. 15-IX-1968, p. 43
- (13) **MARAGALL, J.A.:** Història de la Sala Parés.- Barcelona. 1975, p. 246
- (14) **PORCEL, B.,** art. cit.

EPÍLEG

En arribar a aquest punt assolim el límit cronològic que, deliberadament, ens havíem fixat en estudiar Rafael Benet com a exponent d'un corrent -el Noucentisme- que si bé seguirà donant fruits estètics, ideològics, culturals i polítics avaluats de molt diverses maneres, ho farà en un context que ja serà tan diferent que es tractarà de fenòmens qualitativament també diferents, de tipologia encara no ben definida ("exili interior", "nacional catolicisme", neo-noucentisme, "resistència cultural", ...)

Moltes coses són les que s'ensorren el Juliol de 1936 (i no pas el 1939) per a Rafael Benet i per tots els que com ell havien viscut la discreta aventura del noucentisme, vinculats a la Lliga o propers a ella, amb postures catalanistes, conservadores de tarannà liberal.

Tota l'activitat, intensa i continuada, com a crític informat i al dia de l'actualitat artística, tota l'activitat com a activista cultural en que l'hem pogut anar trobant des de ben jove -col.laboració de tantes i tan significatives publicacions, promotor de les Exposicions de Primavera, integrant de grups i associacions (Cercle

de Sant Lluç, Gremi dels Artistes, Agrupació Courbet, Les Arts i els Artistes, els Evolucionistes ...), animador del nucli de Tossa- tota aquesta actuació en primera línia, s'estruncarà. La situació del país no li permetria continuar-les i, a més, el país que creien estar construint se'ls ha esmunyit entre els dits i moltes d'aquestes activitats perden el sentit o n'han de prendre un de nou.

En esclatar la guerra, Rafael Benet, va seguir el camí de molts dels catalans de color polític similar. Es trasllada al Rosselló i viurà un temps a Sant Fèliu d'Avall, fins i tot farà exposicions. Després passarà a Bèlgica, a Anvers, on també exposarà i escriurà al diari La Métropole. D'allí iniciarà el seu retorn, passant un temps al País Basc, a Urnieta, abans d'arribar a Catalunya, sempre després de les respectives caigudes davant els "nacionals".

En tornar, Rafael Benet es refugiarà en la seva passió per la pintura, per la història de l'art, i en una mena de conversió religiosa que es deixarà sentir en els seus textos (amb referències a Torras i Bages, a Sant Tomàs ...). Reprendrà amb certa obstinació molts dels principis assumits en la seva etapa de formació, com el classicisme o el mediterranisme que són, parafrase-

tant un títol seu. "antídots del transtorn", i ho farà amb un èmfasi en l'ordre, la norma, el ritme, gairebé tan doctrinari en alguns moments, com aquelles posicions que, precisament ell, tant havia combatut.

Si la seva activitat com a crític de l'art actual s'estanca, no deixarà però de publicar textos sobre art. Aviat el trobarem col·laborant, ara en castellà -tret d'una col·laboració a la clandestina Ariel-, a Destino i a d'altres publicacions periòdiques, però ja rarament es tractarà de crítica artística de l'actualitat, són freqüents els treballs de caràcter històric, sobre pintors com Courbet, Velázquez, Rubens o Ribera, o sobre artistes que havia conegut o sobre els que havia escrit abans de la guerra, com Joan Llimona, Santiago Rusiñol, Torres Garcia, Josep Mompou, o Josep Obiols. Trobarem també alguns articles sobre art medieval.

Tanmateix en la postguerra la seva activitat escrita es desenvoluparà no tant en col·laboracions periòdiques com en llibres (1). Llibres d'història de l'art i especialment monografies que en molts casos han passat a ser peces fonamentals en la historiografia artística com els seus llibres sobre Darío de Regoyos, Isidre Nonell, Josep Viladomat, Joaquim Vancells o Xavier Nogués, per citar els més importants.

Perquè, tot i que les personals obsessions d'aquesta època afecten el seu discurs, l'estudiós i el connaisseur que havia començat amb la monografia sobre Joaquim Vayreda, el 1922, reapareix, i no hi manca la recerca bibliogràfica i documental ni l'esforç de catalogació. En moltes de les seves monografies hi ha sovint una incursió a l'ambient i al context històric, no solament de l'artista estudiat, sinó del propi autor, que en molts casos proporcionen dades significatives sobre l'època que Benet va viure.

Paral·lelament a la seva intensa i notable activitat com a historiador, Rafael Benet seguirà la seva creació pictòrica i en aquesta època assolirà, a partir de 1947, les seves obres més madures i personals. Precisament per aquella voluntat que ja hem remarcat en Benet de "canvi continuat dins una gran directriu", per aquell gust sensual per la pintura, per aquella defensa de la pintura com un goig de viure, Rafael Benet és capaç d'arribar, quan té prop de seixanta anys, a una pintura que no s'ha tancat, en solucions més o menys definitives, sinó que ha anat madurant fidel només a aquelles "directrius" personals: la voluntat constructiva, la preocupació pel ritme i l'ús lliure del color que havia assimilat del fauvisme. Els seus temes més característics seran com abans, lligats a llocs concrets,

Tossa en especial i més tard Andorra. Del paisatge, de Tossa donarà peces d'una claredat i d'una simplicitat tan moderna com Tossa, la duna (1948) en la que fàcilment hi trobariem afinitats amb un pintor com Albert Ràfols Casamada qui reconeix la seva influència (2), però serà sobretot, el tema del Cafè d'En Biel, amb el que Benet donarà múltiples versions de l'espectacle amable, animat i acolorit de les terrasses del cafè a l'estiu, paradigma, potser d'aquella efímera però tangible i sensual joia de viure.

El 1956 apareix en la seva pintura el paisatge d'Andorra que retrobarem en els anys seixanta. Aquest tema està relacionat amb una activitat nova del pintor: la intervenció molt activa en les campanyes de restauració d'esglésies i capelles prerromàniques i romàniques d'Andorra que dirigia César Martinell. Rafael Benet, dirigirà concretament la restauració del retaule del segle XVI de Sant Joan de Caselles, de l'autor del qual n'havia fet un estudi (3). A Sant Joan de Caselles, en desmuntar el retaule, el 1963, feu el descobriment d'una Majestat en estuc del segle XII.

Tot aquesta acció de restauració i descobertes es concretarà en l'elaboració del Catàleg Arqueològic-Artístic d'Andorra que, pràcticament acabat, resta encara

inAdit.

Un aspecte de Rafael Benet que continua la seva trajectòria anterior a la guerra és la seva tasca docent, que ara es desenvoluparà sobretot a l'Escola Massana, on farà cursos sobre temes diversos d'Història de l'Art.

A partir de 1952 en que té lloc la seva primera exposició antològica (4) signes diversos de reconeixement públic i institucional s'aniran succeint:

1959. El govern francès el nomena "Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres".

Una de les seves composicions del Cafè d'En Biel obté el Premi Ciutat de Terrassa, i la ciutat li ret un homenatge.

1960 Una important exposició amb motiu del seu setanta aniversari, arran de la qual, i per subscripció pública es fa donació d'un dels seus quadres al MAMB.

1964 Una important exposició antològica té lloc a Madrid, organitzada per la Dirección General de Bellas Artes.

1965 Es nomenat Acadèmic de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi.

1966 L'exposició d'aquest any a Syra obté el Premi de la Crítica barcelonina, Medalla d'or a la millor exposició de l'any.

1968 Es nomenat membre corresponent de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid.

1969 L'Homenatge a Rafael Benet dels pintors de Catalunya, organitzada pel "Grup Nonell". És la més important exposició de l'artista, es presenta al Palau Maricel de Sitges, i després al Palau de la Virreina de Barcelona.

Aquest mateix any fa el discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona amb el tema El Ritme Universal, que és com un homenatge al seu mestre, Francesc Galí.

1979 El 15 de Gener mor a Terrassa als 89 anys. A l'Octubre del mateix any, la seva ciutat natal li dedica una Exposició-Homenatge pòstum.

Notes

- (1) Vegeu Catàleg de l'obra escrita
- (2) "Conversación con Albert Ràfols Casamada", dins COMBALÍA DEXEUS, V.: Màteria i pensament en la pintura de Ràfols Casamada.- Barcelona. 1978, p.10
- (3) Fou la seva comunicació d'entrada a la Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, el 1954.
- (4) Vegeu l'apartat d'Exposicions a la Part III.

BIBLIOGRAFIA

- ADES, Dawn: Dada and Surrealism reviewed. - London. Arts Council. 1978.
- "ADLAN, testimonio de una época". - Cuadernos de Arquitectura. Barcelona. Nº 79. 1er. Trimestre. 1970.
- AINAUD DE LASARTE, Juan: "Rafael Benet". - Exposición Antológica (Catàleg) Madrid. Sala de Exposiciones de la Dirección General de Bellas Artes. Ministerio de Educación Nacional. 1954.
- AINAUD I DE LASARTE, Joan: Eugení d'Ors i els artistes catalans. - Barcelona. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. 1981.
- AINAUD DE LASARTE, Josep M.: "En el centenari de Manuel Ainaud". - Serra d'Or. Barcelona. Any XXVIII. Núm. 315. 15 gener. 1986.
- ALGARTARA, M.: "Bosch-Roger, por Rafael Benet". - La Noche. Barcelona. 14 julio. 1931.
- ALMANAC de La Revista. Any 1918. - Barcelona. La Revista. 1918.
- ALMANAC de La Revista. Any 1919. - Barcelona. La Revista. 1919.
- AMETLLA, Claudi: Membriss polítiques. 1890-1917. - Barcelona. Pòrtic. 1963
- AMETLLA, Claudi: Membriss polítiques. 1918-1936. - Barcelona. Catalònia. 1979
- ARACIL, Alfredo/ RODRIGUEZ, Delfín: El siglo XX. Entre la muerte del arte y el arte moderno. - Madrid. Istmo. 1982.
- ARAGAY, Josep: "En Francesc Gali com a mestre". - Vell i Nou Barcelona. Núm. 1. 15 maig. 1915.

- ARAGAY, Josep: La pintura catalana contemporània, la seva herència i el seu llegat. - Barcelona. La Revista. 1916.
- ARAGAY, Josep: El Nacionalisme de l'Art. - Barcelona. Publicacions de "La Revista". 1920
- ARGAN, Giulio Carlo: L'Arte Moderna 1770-1970. - Firenze. Sansoni. 1971
- ARNASON, H. H.: Historia del Arte Moderna. Pintura. Escultura. Arquitectura. Barcelona. Da'non. 1972.
- L'ART d'an Benet a París". - El Dia Terrassa . Any III. Núm. 769. 27 Novembre. 1920.
- LOS ARTISTAS catalanes al Salon de "Automne" de París". - La Publicidad Barcelona . 11 Agosto. 1920.
- ELS ARTISTES catalans en el Saló de Tardor de París". - La Veu de Catalunya Barcelona . 19 Abril. 1921
- LES ARTS i els Artistes a les Lletanes". - Gaseta de les Arts Barcelona Any II. Núm. 20. 1er. Març. 1925.
- BANHAM, Reyner: Teoría y diseño arquitectónico en la era de la máquina - Buenos Aires. Nueva Visión. 1977.
- BARAS, Montserrat: Acció Catalana 1922-1936. - Barcelona. Curial. 1984.
- BARR Jr., Alfred H.: Matisse. His art and his public. - New York. The Museum of Modern Art. 1951
- BELLEROCHE, William de: Brangwyn's Pilgrimage. The life story of an artist. - London. Chapman & Hall. 1948.
- BENET. - Bilbao. La Gran Enciclopedia Vasca. 1974

- BENEVOLO, Leonardo: Historia de la arquitectura moderna. - Barcelona. Gustavo Gili. 1974
- BENEZIT, E.: Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs de tous les temps et de tous les pays. - Paris. Librairie Grönd. 1976
- BERGOS, Joan : Confidències, Anècdotes: Perfils biogràfics. - Membries inèdites. Càtedra Gaudí de Barcelona.
- BERGOS, Joan/ CIRICI-PELLICER, Alexandre: Francesc Gali. - (Catàleg de l'exposició). Barcelona. Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares. Marzo. 1965
- BLADE DESUMVILA, Artur: Francesc Pujols per ell mateix. - Barcelona. Pòrtic. 1967
- BOHIGAS, Oriol: Arquitectura española de la Segunda República. - Barcelona. Tusquets. 1970
- BOHIGAS, Oriol: Reseña y catálogo de la arquitectura modernista. - Barcelona. Lumen. 1973
- BOHIGAS TARRAGO, Pere: "Apuntes para la historia de las Exposiciones Oficiales de Arte de Barcelona". - Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona. Arte Moderno. Vol. III - 1. Enero. 1945; Vol. III - 2. Abril. 1945; Vol. III - 3. Julio. 1945; Vol. III - 4. Octubre. 1945
- BOSCH I MIR, Glòria: "El Museu de Tossa, cinquanta anys després". - Avui. Barcelona . 13 Octubre. 1986
- BOSCH I MIR, Glòria: Museu Municipal de Tossa. Secció d'Art Modern. - Tossa de Mar. Ajuntament. 1986
- BOU, Enric: La poesia de Guerau de Liost, Natura, amor, humor. - Barcelona. Ed. 62. 1985

- BOZAL, Valeriano: La construcción de la vanguardia (1850-1939). - Madrid. Cuadernos para el diálogo. 1978
- BRIHUEGA, Jaime: Las vanguardias artísticas en España 1909-1936. - Madrid. Istmo. 1981
- BRION-GUERRY, L. (Dir.): L'année 1913. Les formes esthétiques de l'oeuvre d'art à la veille de la première guerre mondiale. - Paris. Klincksieck. 1971
- BRUNHAMMER, Yvonne: Les Années 25. - (Catalég). Paris. Collections du Musée des Arts Décoratifs. 1966
- BRUNHAMMER, Yvonne: 1925. Paris. Les Presses de la Connaissance. 1976
- BUNT, Cyril G.E.: Sir Frank Brangwyn, B.A. - Leign-on-sea. F. Lewis. 1949
- CASARNE, Pierre: Le siècle de Picasso. - Paris. Denoël/Gonthier. 1975
- CABOT, Just: "Saló de Tardor". - Gazeta de les Arts Barcelona Any I. Segona època. Núm. 3. Novembre. 1928
- CADENA, Josep M.: "Rafael Benet, afán de verdad y permanente juventud". - Diario de Barcelona Barcelona . 13 Febrero. 1972
- CALAF, Andreu: "Diaris en català (XV). El Dia". - Avui Barcelona . 8 Agosto. 1976
- CALLIGÒ, Ferran: L'Art i la Revolució Social. Retrats. - Barcelona. Impr. Industrial. 1936
- CALVEBI, Maurizio: Le due avanguardie. Vol. I. Studi sul Futurismo. - Bari. Laterza. 1971
- CANON AZNAR, José: "El pintor Rafael Benet". - Goya Madrid . Nº 60. Mayo-Junio. 1960

- CAMPOY, Antonio Manuel: Diccionario crítico del arte español contemporáneo Madrid. Ibérico Europeo de Ediciones. 1973
- CANYASERES, Ferran: El Vallès. Vigor i bellesa.- Barcelona. Selecta. 1970
(1ª ed. 1961)
- CAPDEVILA, Carles: "Les Arts i els Artistes".- Gaseta de les Arts Barcelona Any IV. Núm. 59. 15 Març. 1927
- CAPDEVILA, Carles: "L'art modern català a la col·lecció Plandiure".- Gaseta de les Arts Barcelona . 2ª Epoca. Any I. Núm. 2. Octubre. 1928
- CAPDEVILA, Carles: "El pintor Rafael Benet".- La Nova Revista Barcelona Vol. IV. Núm. 15. Març. 1928
- CARLES, D.: "L'Art pictòric de Rafael Benet".- La Veu de Catalunya Barcelona . 10 Març. 1928
- CARLES, D.: Memorias de un pintor (1912-1930).- Barcelona. Barne S.A. s.s.(1944)
- CARNE I MARTI, J.: "De lo útil en l'Art".- Ciutat Terrassa . Núm. 7. Juliol. 1910
- CASTELLANOS, Jordi: Raimon Casellas i el Modernisme.- Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Curial. 1983
- CASTELLET, J.M./ MOIX, A.M.: Maria Girona. Una pintura en llibertat.- Barcelona. Ed. 62. 1977
- CASTELLS, Andreu: El Llegat Maria Cladellas.- Sabadell. Museu d'Art de Sabadell. 1975
- CASTELLS PEIG, Andreu: L'art sabadellenc. Assaig de biografia local.- Sabadell. Riuort. 1961

- CASTILLO, Alberto del: "Arts vivo. Rafael Benet esprit selecto".- Diario de Barcelona Barcelona . 17 Febrero. 1943
- CASTILLO, Alberto del: "Rafael Benet en El Jardín".- Diario de Barcelona Barcelona 8 Mayo. 1944
- CASTILLO, Alberto del: "Cataluña en la Bienal. II. Los Moderados".- Diario de Barcelona Barcelona . 4 Noviembre. 1951
- CASTILLO, Alberto del: "Rafael Benet, en Syra".- Diario de Barcelona Barcelona 24 Marzo. 1960
- CASTILLO, Alberto del: "Rafael Benet, en Syra".- Diario de Barcelona Barcelona . 30 Abril. 1966
- UN CATALAN: "En Catalogne. Les Arts catalans d'aujourd'hui".- Le Feu Aix-en Provence . 18 e. Année. Nouvelle Série. Nóm. 16. 15 Août. 1924
- CATALEG de l'exposició d'Art Nou Català.- Sabadell. 1915
- CATALEG de l'exposició Enric Casanovas.- Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Palau de la Virreina. Novembre-Desembre 1964- Gener 1965
- CATALEG de l'exposició Galerias Dalmau.- Barcelona. Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares. 1969
- C.C.: "Exposició de Les Arts i els Artistes a les Galeries Laietanes".- La Publicitat Barcelona . 25 Febrer. 1925
- GIRICI: "Rafael Benet".- Voy Barcelona . Año I. Nóm. 7. 18 Marzo. 1952
- GIRICI, Alexandre: "Rafael Benet la imatge d'un món feliç".- Serra d'Or Barcelona . Any VIII. Nóm. 7. Juliol. 1966
- GIRICI, Alexandre: L'Art Català Contemporani.- Barcelona. Ed. 62. 1970

- CIRICI, Alexandre: "L'aportació de Sebastià Gesch".- Serra d'Or
Barcelona . Any XIII. Núm. 140. 15 Maig. 1971
- CIRICI-PELLICER, A.: "Rafael Benet en Galerías Syra".- Revista Gran Via
Barcelona . Año IX. Núm. 416. 2 Abril. 1960
- CIRICI-PELLICER, Alexandre: "Modernisme i Noucentisme".- Serra d'Or
Barcelona . Any III. 2ª Epoca. Núm. 3. Març. 1961
- CIRLOT, Juan Eduardo: Pintura catalana contemporánea.- Barcelona. Omega.
1961
- CLARK, Kenneth: El Arte del Paisaje.- Barcelona. Ssix Barral. 1971
- CLOSEAS, Antoni: "Recorda i moments de la penya del Continental".-
Serra d'Or Barcelona . Any VIII. Núm. 2. Febrer. 1966
- COMBALIA DEXEUS, Victòria: Vaieria i pensament en la pintura de Rafols
Casemada.- Barcelona. Galeria Joan Prats. 1978
- COOPER, Douglas: La época cubista.- Madrid. Alianza. 1984
- LE CORBUSIER: Hacia una arquitectura.- Barcelona. Poseidón. 1978 (2ª ed.)
- CORREDOR-MATHEOS, José: "Vanguardia y tradición renovada".- Colección
Banco Urquijo. Pintura, Dibujo, Escultura. Madrid. Fundación Banco
Urquijo. 1982
- EL COMPLEU Catalán.- [Barcelona]. 26 Abril. 1947
- CORTES, J.: "Rafael Benet".- Destino [Barcelona]. Núm. 608. 2 Abril. 1949
- CORTES, Joan: Setanta anys de vida artística barcelonina.- Barcelona.
Selecta. 1990
- CORTES, Juan: El pintor Juan Serra.- Barcelona. Argcs. 1942

- CORTES, Juan: "Rafael Benet en Syre".- La Vanguardia [Barcelona], 25
Marzo. 1960
- CORTES, Juan: "En la muerte de Francisco de A. Galf".- Destino Barce-
lona . Año XXVIII. 2ª Epoca. Núm. 1469. 2 Octubre. 1966
- CORTES I VIDAL, Joan: "Una exposició digna".- La Veu de Catalunya Barce-
lona . 2 Juliol. 1929
- CORTES I VIDAL, Joan: "Vida Artística. Una exposició digna i II".-
La Veu de Catalunya Barcelona 2 Juliol. 1929
- CORTES I VIDAL, Joan: "Rafael Benet".- La Veu de Catalunya Barcelona
7 Novembre. 1929
- CORTES I VIDAL, Joan: "Art Modern. Exposició a la Sala Parés".- La
Veu de Catalunya Barcelona . 1 juny. 1932
- CORTES I VIDAL, Joan: "18 pintores, 10".- Mirador Barcelona Any IV.
Núm. 175. 9 Juny. 1932
- CUADERNOS de Arquitectura.- Barcelona . Núm. 79. 4º Trimestre. 1970
- CUELLAR I BASSOLS, Alexandre: El pintor Ivo Pascual. Biografía íntima.-
Olot. Delmau Carles, Pla. 1983
- JAIX, Pierre: La vie de peintre de Pablo Picasso.- Paris. Ed. du Seuil.
1977
- DALI, Salvador: "Nous limites de la pintura" (A Sebastià Gasch).- L'Amic
de les Arts Sitges . Any III. Núm. 22. 29 Febrer. 1928
- DAVID: "Exposició Benet".- La Senbra Terrassa . Any VIII. Núm. 363.
26 Febrer. 1909
- D.C.M.: "Sessió en honor de Ramon Rucabado".- La Senbra Terrassa .
2 Gener. 1911

DE MICHELI, Mario: Las vanguardias artísticas del siglo XX.- Madrid. Alianza. 1979

DENIS, Maurice: Teorías 1890-1910. Del simbolismo y de Gauguin hacia un nuevo orden clásico.- Buenos Aires. El Ateneo. 1944

DENVIR, Bernard: El Fauvismo y el Expresionismo.- Barcelona. Labor. 1975

DEPARTAMENT d'activitats culturals de la E.T.S.I.I.B. Permanent del Congrés de la Formació: A l'avantguarda de l'educació. Experiències pedagògiques 1900-1938.- Barcelona. 1972

DIVERSOS AUTORS: Homenaje a Eugenio d'Ors.- Madrid. Academia del Faro de San Cristóbal. Editora Nacional. 1968

DIVERSOS AUTORS: Homenaje a Rafael Benet de los pintores de Cataluña.- (Catàleg). Sitges-Barcelona. Maricel-Virreina. Grup Nonell. 1969

DIVERSOS AUTORS: Le Retour à l'ordre dans les arts plastiques et l'architecture, 1919-1925.- Université de Saint-Étienne. Centre Interdisciplinaire d'Études et de Recherche sur l'Expression. 1975

DIVERSOS AUTORS: Alexandre de Riquer. L'Hora, l'Artista, el Poeta.- Calaf. Comissió Organitzadora de l'Homenatge a Alexandre de Riquer. 1978

DIVERSOS AUTORS: Ictineu. Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans (Segles XVIII-XX).- Barcelona. Ed. 62. 1979

DIVERSOS AUTORS: Les Realismes 1919-1939.- (Catàleg). Paris. Centre Georges Pompidou. 17 D'embre 1980- 20 Avril 1981

DIVERSOS AUTORS: El Noucentisme. Cicle de conferències fet a la Institució Cultural del CSO de Terrassa, curs 1984/85.- Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1987

DORAN, Michel (Ed.): Sobre Cézanne. Conversaciones y testimonios.- Barcelona. Gustavo Gili. 1980

- DUBE, Wolf-Dieter: The Expressionists. - London. Thames and Hudson. 1979. (1ª ed. 1972)
- DUPIN, Jacques: Miró. - Cologne. D u mont Schauberg. Paris. Flammarion. 1961
- E.F.G.: "Deu pintors catalans". - Mirador. Barcelona. Any V. nº 230. 29 Juny. 1933
- ELDEFIELD, John: El Fauvisme. - Madrid. Alianza. 1983
- ENCAMP, Andreu d': "Rafael Benet" (entrevista). - Guia. Principat d'Andorra. Any II. nº 27. 15 Novembre. 1963
- ENCICLOPEDIA Universal Ilustrada Europeo-Americana. - Bilbao. Madrid. Barcelona. Espasa-Calpe. 1931. T. II del Apéndice
- UN ENEMIC del poble (Edició facsímil). - Barcelona. Leteradura. 1976
- ESCLASANS, A.: "Rafael Benet l'incorruptible". - El Dia. Terrassa. Any IX. nº 2313. 25 Abril. 1926
- ESCLASANS, A.: "Rafael Benet, l'incorruptible". - Gaseta de les Arts. Barcelona. Any Iv. nº 75. 15 Juny. 1927
- L'ESCOLA de Bells Oficis. - Barcelona. Diputació de Barcelona. 1915
- LA EXPOSICIO Col·lectiva del Gremi d'Artistes de Terrassa en el Foyer del Teatre principal". - Pàtria. Terrassa. Any I. nº 3. 16 Juliol. 1917
- "L'EXPOSICIO d'en Rafael Benet". - Gaseta de les Arts. Barcelona. Any I. nº 3. 15 Juny. 1924
- "EXPOSICIO local de Terrassa de 1904". - La Serrera. Terrassa. Any III. nº 128. 16 Juliol. 1904

"EXPOSICIONS Benet i Armengol".- El Dia. Terrassa. Any I. nº 149.
11 Octubre. 1918

"EXPOSICIO Benet-Armengol a Terrassa".- La Veu de Catalunya.
Barcelona. nº 457. 20 Octubre.1918

"EXPOSICIOU de L'Agrupació Courbot".- El Dia. Terrassa. Any II.
nº 371. 12 Maig. 1919

"EXPOSICIO Rafael Benet a les Galeries Arts".- Gasete de les Arts.
Any III. nº 48. 1 Març. 1926

EXPOSITION d'Art Français (Salon des Artistes Français. Salon
De la Societé Nationale des Beaux Arts. Salon d'Automne).
Municipalité de Barcelone. 1917

F.(FLAMA): "L'exposició Benet a Terrassa".- La Veu de Catalunya.
Barcelona. 11 Abril. 1912

FABREGAS I BARRI, Esteve: Josep Tàrrades. L'obra. L'home. L'època.
(1893-1970).- Barcelona. Aedos. 1970

FARRAN I MAYORAL, J.: "Lletres a una amiga catalana V (I ara va
per l'amic Benet)".- Ciutat. Manresa. nº 8. Setembre-De-
sembre. 1926

FARRAN I MAYORAL, J.: "Salutació a Rafael Benet".- La Veu de Catalunya.
14 Març. 1928

FARRAN I MAYORAL, J.: "L'exposició Rafael Benet I".- La Veu de Cata-
lunya. 12 Novembre. 1931

FERNANDEZ, Angel: "Els vuit de la Sala Parés".- Mirador. Barcelona.
Any III. nº 123. 11 Juny. 1931

- FERRATER, Gabriel: Sobre la pintura. - Barcelona. Seix Barral. 1981
- FEZZI, Elda: La obra pictórica completa de Auguste Renoir. 1869-1883. - Barcelona. Madrid. Noguer. 1978
- FLAMA: "Amb motiu de l'exposició d'art nou català celebrada a Sabadell". - La Veu de Catalunya. 16 Agost. 1915
- FLAMA: "Les Exposicions". - La Veu de Catalunya. Barcelona. 22 Desembre. 1920
- FLAMA: "Els de les Arts i els Artistes". - Gasetta de les Arts. Barcelona. Any IV. nº 69. 15 Març. 1927
- FOIX, J.V.: Catalans de 1918. - Barcelona. Ed. 62. 2ª ed. 1973
- FOLCH I TORRES, Joaquim: "El cubisme". - La Veu de Catalunya. Barcelona. 22 Abril. 1912
- FOLCH I TORRES, Joaq.(sic): "El Saló de les Arts i els Artistes". - Gasetta de les Arts. Barcelona. Any IV. nº 69. 15 Març. 1915
- FOLCH I TORRES, Joaquim: "Rafael Benet, pintor i crític d'art". - Gasetta de les Arts. Barcelona. Any IV. nº 75. 15 Juny. 1927
- FOLCH I TORRES, Joaquim: "Les Exposicions d'Art. Lletre oberta al senyor Rafael Benet". - La Veu de Catalunya. Barcelona. 26 Maig. 1932
- FOLGUERA, Joaquim: Articles. - Barcelona. 1920
- FOLGUERA, Joaquim: Les noves valors de la poesia catalana. - (A cura d'Enric Sullà). Barcelona. Ed. 82. 1976

FONTBONA, Francesc: "Rafael Benet, conèixer la pintura i viure-la".- Serra d'Or. Barcelona. Any XXI. nº 235. Abril. 1979

FONTBONA, Francesc: La crisi del modernisme artístic.- Barcelona. Curial. 1975

FONTBONA, Francesc: El Paisatgisme a Catalunya.- Barcelona. Destino. 1979

FONTBONA, Francesc i MIRALLES, Francesc: "L'obra artigràfica de Rafael Benet".- Estudi preliminar a la 2ª edic. de BENET, Rafael: Joaquim Vayreda.- Barcelona. 1975

FONTBONA, Francesc i MIRALLES, Francesc: Del Modernisme al Noucentisme 1888-1917.- Barcelona. Ed. 52. 1985. Vol. VII d'Història de l'Art Català.

FRAJPTON, Kenneth: Història crítica de la arquitectura moderna.- Barcelona. G.Gili. 1981

FRANCES, José: El año Artístic 1915.- Madrid. Mundo Latino. 1916

FREIXA, Mireia: "La "Escola Coral" de Terrassa".- Estudios Pro Arts. Barcelona. nº 2. Abril-Junio. 1975

FREIXA, Mireia: "Sobre el Noucentisme a Terrassa".- Serra d'Or. Barcelona. Any XXI. nº 234. Març 1979

FREIXA, Mireia: "El noucentisme a Terrassa i els seus protagonistes".- Reserques. Barcelona. Curial. 1983

FREIXA, Mireia: Modernisme i Noucentisme a Terrassa.- Terrassa. Xarxa de Biblioteques Soler i Palet. 1984

FRY, Edward F.: Cubism.- London. Thames and Hudson. 1966

"LA FUNDACIÓ Casmó a París. Els vint-i-cinc anys darrera de pintura catalana. Dues conferències de Rafael Benet a l'Institut d'Art i Arqueologia".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 20 Març 1932

FUSTER, Joan: Literatura catalana contemporània.- Barcelona. Curial. 1979. 4ª ed. (1ª de 1971)

GALI, Alexandre: Història de les Institucions i del Moviment cultural a Catalunya. 1900 a 1936. Llibre V. Ensenyament tècnic-artístic. Moviment Artístic.- Barcelona. Fundació Alexandre Galí. 1982

GARRIGA, Carles: La restauració clàssica d'Eugeni d'Ors.- Barcelona. Departament de Filologia Griega. Universitat de Barcelona. Curial Edicions Catalanes. 1931

GARRUT, José Maria: Dos siglos de pintura catalana (XIX y XX).- Madrid. Ibérico Europea de Ediciones S.A. 1974

GASCH, Sebastià: "Via lliure".- Gaseta de les Arts. Barcelona. 15 Juny 1926

GASCH, Sebastià: "De Galeria en Galeria".- L'Amic de les Arts. Sitges. Any I. nº 8. Novembre 1926

GASCH, Sebastià: "Art de concepció i art de percepció".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 11 Setembre. 1927

GASCH, Sebastià: "Comentaris d'un article de Rafael Benet".- L'Amic de les Arts. Sitges. Any III. nº 22. 29 Febrer 1928

GASCH, Sebastià: "Revista de la premsa artística".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 11 Març 1928

- GASCH, Sebastià: "Llibres i revistes".- La Veu de Catalunya.
Barcelona. 13 Maig. 1928
- GASCH, Sebastià: "Vida Artística. Picasso i la tradició francesa".-
. La Veu de Catalunya. Barcelona. 2 Març. 1929
- GASCH, Sebastià: "Vida Artística. Antier".- La Veu de Catalunya.
Barcelona. 15 Març. 1929
- GASCH, Sebastià: "Vida Artística. Repaplejar".- La Veu de Catalunya.
Barcelona. 22 Març. 1929
- GASCH, Sebastià: "Vida Artística. Arquitectura nova".- La Veu de Catalunya.
Catalunya. Barcelona. 17 Abril. 1929
- GASCH, Sebastià: "In - fighting".- Hèlix. Vilafranca del Penedès.
nº 6. Octubre. 1929
- GASCH, Sebastià: La pintura catalana contemporània.- Barcelona.
Conselleriat de propaganda de la Generalitat de Catalunya.
1937
- GASCH, Sebastià: Col·lecció Isern Dalmau.- Barcelona. Sabadell.
Joan Sallent. 1948
- GASCH, Sebastià: Expansió de l'art català al món.- Barcelona.
Impr. Clarasó. 1953
- GASCH, Sebastià: Joan Miró.- Barcelona. Alcides. 1963
- GASCH, Sebastià: "Un "manifest" i un "full groc" ".- Serra d'Or.
Barcelona. Any X. nº 107. 10 Agost. 1968
- GAYA NUÑO, Juan Antonio: La pintura española en el medio siglo.-
Barcelona. Omega. 1962

- GAYA NUÑO, Juan Antonio: La pintura española del siglo XX.-
Madrid. Ibérico Europea de Ediciones. 1972 (2ª edición)
- GAYA NUÑO, Juan Antonio: Historia de la crítica de arte en España.-
Madrid. Ibérico Europea de Ediciones S.A. 1975
- GUICH, Juan: "Rafael Benet: continuidad y juventud".- La Vanguardia.
28 Diciembre. 1959
- GIFREDA, Màrius: "L'exposició de la Sala Parés".- Gaseta de les Arts.
Barcelona. Any II. nº 10. 2ª època. Juny. 1929
- GIFREDA, Màrius: "L'exposició de la Sala Parés".- Mirador. Barcelona.
Any I. nº 22. 27 Juny. 1929
- GIFREDA, Màrius: "Exposicions. Rafael Benet".- Mirador. Barcelona.
Any I. nº 41. 7 Novembre. 1929
- GIFREDA, Màrius: "Exposicions".- Mirador. Barcelona. Any II.
nº 74. 26 Juny. 1930
- GIFREDA, Màrius: "Rafael Benet".- Mirador. Barcelona. Any III.
nº 144. 5 Novembre. 1931
- GOLDING, John: Le cubisme.- París. René Julliard. 1965
- GONZALEZ GARCIA, Angel/ CALVO SERRALLER, Francisco/ MARCHAN FIZ, Si-
mon: Escritos de arte la vanguardia 1900-1945.- Madrid.
Turner. 1979
- "GRUP d'Artistes de Terrassa".- La Veu de Catalunya. Barcelona.
12 Febrer. 1917
- GUAL, Enric F.: "Rafael Benet".- Mirador. Barcelona. Any V. nº 251
23 Novembre. 1933

- HAFTMANN, Werner: Painting in the Twentieth Century. - New York, Praeger. 1965
- HAMILTON, George Heard: Pintura y escultura en Europa 1880-1940. - Madrid. Cátedra. 1980
- HELIX (Edició Facsímil). - Barcelona. Letradura. 1977
- HESS, Thomas B. and ASHDERY, John (Ed): Avant-Garde Art. - New York. Collier-Macmillan. 1968
- HESS, Walter: Documentos para la comprensión del arte moderno. - Buenos Aires. Nueva Visión. 1978
- HILLIER, Bevis: Art Deco of the 20s and 30s. - London. Studio Vista/Dutton Pictureback, 1975 (1ª ed. 1968)
- HILLIER, Bevis: The world of Art Deco. - An exhibition organized by The Minneapolis Institute of Arts. July-September 1971. London. Studio Vista. 1971
- HITCHCOCK, Henry-Russel: Arquitectura de los siglos XIX y XX. - Madrid. Cátedra. 1981
- HUNTER, Sen/JACOBUS, John: Les grands courants de l'art moderne du postimpressionisme à nos jours. - Lausanne. Edita-Vilo. 1977
- HURTADO, Amadeu: Guaranta anys d'advocat. Història del meu temps. Vol. 3 (1894-1930). Espügues de Llobregat. Ariel. 1969
- "INAUGURACIO de l'exposició Benet". - La Veu de Catalunya. Barcelona. 3 Novembre. 1931
- JARDI, Enric: Història del Cercle Artístic de Sant Lluc. - Barcelona. Destino. 1977

JARDI. Enric: El Noucentisme. - Barcelona. Proa. 1980

JARDI, Enric: Els moviments d'avantguarda a Barcelona. - Barcelona. Ed. del Cotat. 1983

J.F.: "A les Galeries Laietanes. Tres artistes terresencs". - La Vau de Catalunya. Barcelona. 24 Abril. 1916

J.F.R.: "Les Arts Plàstiques". - La Revista. Barcelona. Any V. nº 90. 16 Juny. 1919

J.LL.: "La conferència d'en Rafael Benet". - La Sombra. Terrassa. Any IX. nº 434. 15 Juliol. 1910

J.Q.: "Els artistes de Terrassa i la darrera Exposició General d'Art". - El Dia. Terrassa. Any I. nº 78. 10 Juliol 1918

J.Q.: "L'Agrupació Courbet". - El Dia. Any I. nº 101. 12 Agost 1918

J.Q.: "Una honrosa distinció a n'el pintor Benet". - El Dia. Terrassa. Any IV. nº 913. 30 Maig. 1921

J.R.: "De la exposició Benet i Vancells. La presentació d'en Benet". - La Sombra. Terrassa. Any XI. nº 527. 12 Abril 1912.

J.Y.: "En el taller de los artistas. Con R. Benet". - Destino. Barcelona. Año IV. 2ª época. nº 162. 24 Agost 1940

J.T.: "Las Exposiciones y los artistas. Rafael Benet". - Destino. Barcelona. Año V. 2ª época. nº 225. 8 Noviembre. 1941

J.T.: "Las Exposiciones y los artistas. Rafael Benet". - Destino. Barcelona. Año VI. 2ª época. nº 283. 19 Diciembre. 1942

JUNO d'ARGOS: "Del homenatge a Francesc Torres".- Ciutat.
Terrassa. nº 2. Febrer 1910

JUNOY, Josep Maria: "Marginalia...De l'Exposició de Primavera 1920".-
Vell i Nou. Barcelona. Epoca II. Vol. I. nº 3. Juny. 1920

JUNOY, Josep Maria: "Les exposicions".- Galla-Terra. Barcelona.
nº XVI. 1926

JUNOY, Josep Maria: Joaquim Sunyer.- Barcelona. Edicions "Quatre
Coses". 1926

JUNOY, Josep Maria: L'actualitat artística. 1930-1931.- Barcelona.
Catalònia. 1931

JUNOY, José María: "Les Exposicions".- Destino. Barcelona.
Año IV. 2ª época. nº 176. 23 Noviembre 1940.

JUNOY, Josep Maria: Obra poètica. Estudi i edició per Jaume Vallicort-
plana.- Barcelona. Edicions del Quaderns Crema. 1984

LAPRADE, Jacques de: "A Tossa. Un musée international".- Beaux Arts.
Paris. Année 73^e. Nouvelle Série. nº 142. 20 Septembre. 1935

LEYMARIE, Jean: Le Fauvisme.- Genève. Skira. 1959

LHOTE, André: Tratado del paisaje.- Buenos Aires. Poseidón. 1970.
(1ª ed. 1943)

LIEBERMAN, William S. (Ed.): Art of the Twenties.- New York. The
Museum of Modern Art. 1979

LLONGUERAS, Joan: "Del ésser artístic i de la nova orientació edu-
cative".- La Sembra. Terrassa. 15 Agost. 1910

LLONGUERAS, Joan - CHIRON: Infimes cròniques d'alta civilitat. - Terrassa, 1911

LLONGUERAS, Juan: Evocaciones y recuerdos de mi primera vida musical en Barcelona. - Barcelona, Llibreria Dalmau, 1944

LLORENS ARTIGAS: "Rafael Benet el pintor de la civilitat". - La Veu de Catalunya. Barcelona, 22 Maig, 1924

LLORENS ARTIGAS, Josep: "La pedagogia del dibuix". - La Veu de Catalunya. Barcelona, 5 Novembre, 1917

LLORENS ARTIGAS, Josep: "XII. Exposició de Pintura i Escultura de les Arts i els Artistes". - La Veu de Catalunya. Barcelona, 21 Gener, 1919

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Exposició d'Art". - La Veu de Catalunya. Barcelona, Núm. 434, 13 Maig, 1919

LLORENS ARTIGAS, Josep: "XI. Exposició de Pintura i Escultura de "Les Arts i els Artistes"". - La Veu de Catalunya. Barcelona, Núm. 413, 21 Gener, 1919

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Exposició Benet-Armengol a Terrassa". - El Dia. Terrassa, Any I, Núm. 168, 4 Novembre, 1918

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Primer Saló de Tardor". - La Veu de Catalunya. Barcelona, Núm. 464, 16 Desembre, 1918

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Partita". - La Veu de Catalunya. Barcelona, Núm. 513, 21 Juliol, 1919

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Rafael Benet el pintor de la civilitat". - La Revista. Barcelona, Any X, Noms. 211-212, 1-16 Juliol, 1924

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Rafael Benet". - Art. Barcelona, Vol. I, Núm. 6, Febrer, 1934

LLORENS ARTIGAS, Josep: "Exposició d'Art". - La Veu de Catalunya. Barcelona, 13 Maig, 1918

LLORENS I ARTIGAS, Josep: "Partita IV". - La Veu de Catalunya. Barcelona, 28 Abril, 1919

- LLORENS I ARTIGAS, Josep: "Partita VIII".- La Veu de Catalunya. Barcelona
Núm. 479. 3 Juny. 1919
- LLORENS I ARTIGAS, Josep: "El darrer Saló. Barcelona 1889".- L'Instant.
Barcelona- París. Any II. Núm. 1. 15 Agost. 1919
- LLORENS I ARTIGAS, Josep: "Les Arts Plàstiques. La cent nova de 'Les Arts
i els Artistes'".- La Revista. Barcelona. Any VI. Núm. 114. 16
Juny. 1920
- LLORENS I ARTIGAS, Josep: "II Saló de Tardor".- La Revista. Barcelona.
Any VII. Núm. 128. 16 Gener. 1921
- LLORENS, Tomas: "La Modernitat moderna", dins Art i Modernitat als Països
Catalans.- Berlin. Staatliche Kunsthalle. 1928
- LOPEZ PICO, J.M.: "Rafael Benet".- Vell i Nou. Barcelona. Vol. II. Epoca
II. Núm. 14. Maig. 1921
- LOPEZ PICO, J.M.: "Rafel Benet".- El Dia. Terrassa. Any IV. Núm. 913.
30 Maig. 1921
- LOPEZ-PICO, J.M.: Rafael Benet.- Barcelona. Quatre Coses. 1926
- LOPEZ RODRIGUEZ, Artur: "L'escola d'art de Francesc d'A. Gali".- Serra
d'Or. Barcelona. Any XXVII. Núm. 310-311. 25 Juliol. 1985
- M.-A. C.: "Informacions artístiques".- L'Amic de les Arts. Sitges. Any III.
Núm. 23. 31 Març. 1928
- MAISTERRA, Pascual: "Rafael Benet. El último impresionista catalán".-
La Vanguardia. Barcelona. 11 Diciembre. 1977
- MANENT, Albert: Josep Cerner i el Noucentisme. Vida, obra i llegenda.-
Barcelona. Ed. 62. 1969
- MARAGALL, Joan A.: Història de la Sala Parés.- Barcelona. Selecta. 1975
- MARFANY, Joan Lluís: Aspectes del Modernisme.- Barcelona. Curial. 1975

- MARIN-MEDINA, José: La escultura española contemporánea (1900-1978). Historia y evolución crítica.- Madrid. Edarcón. 1979
- MARINETTI, Filippo Tommaso: Manifiestos y textos futuristas.- Barcelona. Ed. del Cotal. 1979
- MARSA, Angel: Dibujos de Rafael Benet.- Madrid. Ibérico Europeo de Ediciones. 1974
- MARTINELL, César: "Actuación artístico-cultural en Andorra".- La Vanguardia. Barcelona. 5 Julio. 1966
- MASO I VALENTI, Narcís: "L'exposició Benet i Armengol".- El Dia. Terrassa. Any I. Núm. 157. 21 Octubre. 1919
- MATISSÉ, Henri: Sobre arte.- Barcelona. Barral. 1979
- MATEY, Francois: Les Années 25.- (Catalán). Paris. Musée des Arts Décoratifs. 1966
- MERCADER MIRET, Jaume: L'Escola Massana, viscuda.- Barcelona. Escola Massana. 1982
- MERLI, Joan: 33 pintors catalans.- Barcelona. Joan Merli. 1976 (2ª ed.)
- MILLAS-RAURELL: "Rafael Benet al Museu".- El Dia. Terrassa. 3 Juliol. 1920
- MIRALLES, Francesc: L'Època de les Avantguardes 1917-1970.- Barcelona. Ed. 62. 1983
- MOLAS, Isidre: Lliga Catalana. Un estudi d'Estasiologia.- Barcelona. Ed. 62. 1972
- MOLAS, Isidre: El sistema de partits polítics a Catalunya (1931-1936).- Barcelona. Ed. 62. 1972
- MOLAS, Joaquim/ CASTELLET, Josep M.: Poesia catalana del segle XX.- Barcelona. Ed. 62. 1963
- MOLAS, Joaquim: La literatura catalana d'avantguarda 1916-1938. Selecció, Edició i Estudi.- Barcelona. Antoni Bosch editor. 1983

- MONREAL Y TEJADA, Luis/ GOICOECHEA, Ramón Eugenio de: Pintores españoles contemporáneos.- Barcelona. Artífex. 1945
- MORENO GALVAN, J. M.: "Carta al pintor Rafael Benet en sus bodas de oro con la vanguardia".- Artes. Madrid. Núm. 56. 23 Mayo. 1964
- MOULIN, Raymonde: Le marché de la peinture en France.- Paris. Ed. de Minuit. 1957
- M.U.: "Le Vme. Exposition Internationale de Beaux-Arts de Barcelone".- Forma. Barcelona. Núm. 20 i 21. 1917
- MIRSADES BARGELÓ, Josep: "Assaig de revisió del noucentisme".- Els Marges. Barcelona. Núm. 7. Juny. 1975
- MUSEO Español de Arte Contemporáneo Madrid.- Madrid. Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia. 1975
- NAVARRO GOSTABELLA, J.: "Reportatges d'actualitat. Conversa amb R. Benet".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 7 Març. 1929
- NASH, J.M.: El cubismo, el futurismo y el constructivismo.- Barcelona. Labor. 1975
- EL NOU CENTISME a Catalunya".- Artícles de Maurici Serrahima, Enric Jardí, Oriol Bohigas, J.-M. Sostres i Alexandre Cirici. Serra d'Or. Barcelona. Any VI. Núm. 9. Agost. 1964
- "NOU CENTISME: la Arquitectura y la Ciudad".- Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo. Barcelona. Núm. 113. Marzo. 1976
- ORS, E. d': "Art Nou".- Vell i Nou. Barcelona. 1 Octubre. 1915
- O'ORS, Eugeni: Obra catalana completa. Glosari 1906-1910.- Barcelona. Selecta. 1950
- ORS, Eugenio d': Cincuenta años de pintura catalana.- Text inèdit de 1923 que es pensava publicar el 1925 a les Edicions de la Col·lecció Plandiura. Conservat a l'I.M.H. dins el Llegat Plandiura. Lligall 52

ORS, Eugenio d': Nuevo Glosario.- Vol. I. (MCMXX-MCMXXVI). Madrid, Aguilar, 1947

ORS, Eugeni d': La Ben Plantada. Seguida de Galeria de Noucentistes.- Barcelona, Selecta, 1976 (7^{ena.} ed.)

ORS, Eugeni d': Glosari.- Barcelona, Ed. 62, 1982

PANTORBA, Bernardino de: Historia y crítica de las Exposiciones Nacionales de Bellas Artes celebradas en España.- Madrid, Alcor, 1948

PANTORBA, Bernardino: Los paisajistas catalanes. Ensayo biográfico y crítico.- Madrid, Compañía Bibliográfica Española, 1975

PERAN I RAFART, Martí: Noucentisme i Cézanne. El cezannisme en la teoria i en la crítica artística a Catalunya (1906-1920).- Memòria de Llicenciatura, Universitat Autònoma de Barcelona, Setembre 1984

PERUCHO, Juan: "Un descubrimiento en Andorra".- Destino, Barcelona, Año XXVIII, 2^a época, Núm. 1384, 13 Febrero, 1964

PI DE CABANYES, Oriol: "E.C. Ricart i Joan Miró. Entre Noucentisme i avantguardisme".- Serra d'Or, Barcelona, Any XIX, Núm. 213, 15 Desembre, 1977

PI DE LA SERRA I JOLY, Paulina: L'ambient cultural a Terrassa 1877-1977.- Barcelona, Caixa d'Estalvis de Terrassa, 1978

FRANCIS PICABIA (1879-1953). Exposició Antològica.- Madrid, Barcelona, Ministerio de Cultura, Fundació Caixa de Pensions, 1975

PINTURES al Banc de Sabadell.- Sabadell, Banc de Sabadell, 1981

PLA, José: "Crónica de Francia. El Salón de Otoño. La Delegación Cultural".- La Publicidad, Barcelona, 16 Octubre, 1920

PLA, Josep: D. Carles.- Barcelona, Edicions Joan Merli, 1928

PLA, José: "Calendario sin fechas. Ficha del pintor Rafael Benet".- Destino, Barcelona, Año V, 2^a época, Núm. 229, 6 Diciembre, 1941

- PLA, José: "Calendario sin fechas".- Destino. Año XI. 2ª época. Núm. 616. 7 Junio. 1947
- PLA, Josep: Obras Completas. Vol. XXI. Homenajes. Tercera Serie.- Barcelona. Destino. 1972 (1ª ed.)
- PLA, Josep: Obras Completas. Vol. XI. Homenajes. Primera Serie.- Barcelona. Destino. 1980 (2ª ed.)
- FOGGIOLI, Renato: Teoría del arte de vanguardia.- Madrid. Revistas de Occidente. 1954
- FORCEL, Baltasar: "Rafael Benet dins l'harmonia passionada".- Arts i Oficis. Barcelona. Any X. Núm. 103. 15 Setembre. 1958
- FRADELL, Jaume: "El Museu de Tossa".- L'Horitzó. Barcelona. 31 Agost. 1935
- EL PRIMER Saló de Tardor".- Vell i Nou. Barcelona. Any V. Núm. 32. 1er. Gener. 1919
- FUJOLS, Francesc: "Exposició de dibuixos".- El Dia. Terrassa. Núm. 326. 11 Abril. 1921
- FUJOLS, Francesc: Recull d'articles de crítica artística publicats fins ara, referents a les arts plàstiques i dedicats als artistes i a les exposicions.- Barcelona. Publicacions de "La Revista". 1921
- FUJOLS, Francesc: "Joacum Vayreda, per en Rafael Benet".- El Dia. Terrassa. Any V. Núm. 1260. 6 Agost. 1922
- FUJOLS, Francesc: "Joacum Vayreda per en Rafael Benet".- El Dia. Terrassa. Any V. Núm. 1261. 7 Agost. 1922
- QUINTANA, J.: "Exposició de 'Les Arts i els Artistes'".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 30 Maig. 1924
- QUINTANA, Jaume: "Exposició de les Arts i els Artistes".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 27 Febrer. 1925
- R. J.: "Rafael Benet".- Vell i Nou. Barcelona. Any II. Núm. 24. 30 Abril. 1916

- "RAFAEL Benet".- D'Act i d'Allà. Barcelona. Vol. XVII. Núm. 120. Abril, 1928
- EN RAFAEL Benet".- El Dia. Terrassa. Any II. Núm. 376. 21 Juliol. 1919
- RAFOLS, J.F.: Modernisme y Modernistes.- Barcelona. Destino. 1949
- RAFOLS, J.F. (Dir.): Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña.- Barcelona. Millà, 1951
- RAFOLS, Josep F.: "Rafael Benet".- La Veu de Catalunya. Barcelona. 13
- RAFOLS, Josep F.: Torra-García.- Barcelona. Quatre Coses. 1926
- RAFOLS, Josep F.: "Les noves pintures de Rafael Benet".- Gasete de les Arts. Barcelona. Any II. Núm. 13. Desembre, 1929
- RAFOLS, Josep F.: S. G. Ricart.- Vilanova i la Geltrú. El cep i la nansa. edicions. 1991
- RAGON, Baltasar: Las Casas Finales de Terrassa.- Terrassa. Joan Norral. imp. 1931
- RAGON, Baltasar (R. de la Salera): El Arte y los Artistas en Terrassa.- Terrassa. Juan Norral, s.a.
- RAILLARD, Georges: Conversations con Miró.- Barcelona. Granica. 1973
- READ, Herbert: La escultura moderna.- México. Hermes. 1966
- READ, Herbert: Breve historia de la pintura moderna.- Barcelona. Ed. del Serbal. 1984
- REIG, Ramon: La Costa Brava vista pels seus millors pintors.- Barcelona. Aedos. 1961
- REVALD, John: Histoire de l'Impressionisme.- Paris. Albin Michel. 1955
- REVALD, John: El postimpresionismo de Van Gogh a Gauguin.- Madrid. Alianza. 1982

- RIBÉ, Maria Carme: "La Revista" (1915-1936). La seva estructura. El seu contingut.- Barcelona. Garcino. 1993
- RICHARDSON, Anthony & STANGOS, Nikos (Ed.): Concepts of Modern Art.- New York. Harper & Row. 1974
- RICHTER, Hans: Historia del dadaísmo.- Buenos Aires. Nueva Visión. 1973
- RODRIGO, Antonina: García Lorca en Cataluña.- Barcelona. Eumo. 1976
- RODRIGO, Antonina: García Lorca. El amigo de Cataluña.- Barcelona. FOHSA 1984
- RISA, Carles: "Paisatges de Rafael Benet".- Boletín de los Ints. Barcelona. Any IV. Núm. 76. 15 Juny. 1927.
- REVAS, Francisco: "Español y Góticos: una obra al modo".- His. Eug. Góticos.- Madrid. Ministerio de Cultura. Dirección General de Bellas Artes y Archivos. 1984
- RODRIGUEZ-AGUILERA, Cesáreo: L'art català contemporani.- Barcelona. Ed. del Cotal. 1932
- RODRIGUEZ AGUILERA, C.: "Homenaje a Rafael Benet en la Virreina".- Diario de Barcelona. Barcelona. 27 Diciembre. 1932
- RODRIGUEZ CODOLA, M.: La Vanguardia. Barcelona. 13 Noviembre. 1931
- RODRIGUEZ CODOLA, M.: "Aguas Fuertes de Brancwyn".- Museum. Barcelona. Vol. I. Núm. 1. Enero. 1911
- RODRIGUEZ CODOLA, Manuel: "Dibujos de Frank Brancwyn".- Museum. Barcelona. Vol. II. Núm. 1. 1912.
- ROSENBLUM, Robert: Cubism and Twentieth-Century Art.- New York. Abrams. 1959
- RUSSELL, John : The meanings of modern art.- London. Thames and Hudson. 1981

- A.S./ M.V.: "Rafael Benet. Exposició Homenatge".- Serra d'Or. Barcelona. Any XXI. Núm. 243. 1 Desembre. 1979
- SACS, Joan: "La pintura francesa moderna fins al cubisme".- Barcelona. Publicacions de "La Revista". 1917
- SABARRA, Josep M.: "Memòries".- Barcelona. Ed. 62. 1981
- SACS, Joan: "L'istil".- Vell i Nou. Barcelona. Any V. Núm. 22. 1er. Juny. 1919
- SALTOR, Octavio: "Occasió del artista".- Diario de Barcelona. Barcelona. 17 Diciembre. 1939
- SANTOS TORROELLA, R.: "Rafael Benet, en Madrid".- El Noticiero Universal. Barcelona. 27 Mayo. 1964
- SANTOS TORROELLA, R.: "Rafael Benet, un maestro".- El Noticiero Universal. Barcelona. 4 Mayo. 1966
- SANTOS TORROELLA, R.: "Rafael Benet o la lección de una vida".- El Noticiero Universal. Barcelona. 21 Diciembre. 1921
- SANTOS TORROELLA, R.: "Rafael Benet".- Exposició-Homenatge (Cataler). Terrassa. Sala d'Amics de les Arts i Arxiu Tobella. 1979
- SEMPRONIO: "Cita con Rafael Benet".- Tele Expres. Barcelona. 31 Diciembre 1969
- SANDILANDS, G.S.: "Frank Brangwyn, R. A.".- London. The Studio. 1928
- SCHAPIRO, Meyer: "Paul Cézanne".- Barcelona. Labor. 1970
- SOBERANAS I LLEÓ, Amadeu-J.: "Epistolari de Joan Salvat-Papasseit".- Barcelona. Ed. 62. 1984
- SOCIAS PALAU, Jaume: "Canals".- Barcelona. Espasa-Calpe. 1976
- SOCIAS PALAU, Jaume: "Pintura catalana en el 'Castell de la Geltrú".- Barcelona. Selecta. 1977

- SOLA-MORALES I RUBIO, I.: "Sobre noucentisme y arquitectura. Notas para una historia de la arquitectura moderna en Cataluña (1909-1917)".- Cuadernos de Arquitectura. Barcelona. Núm. 110. 1976
- SOLA-MORALES RUBIO, Imasi de: Eclecticismo y vanguardia. El caso de la Arquitectura Moderna en Catalunya.- Barcelona. Gustavo Gili. 1980
- SOLDEVILA, Carles: Del llum de gas al llum elèctric. Memòries d'infància i joventut.- Barcelona. Aedos. 1961
- SOLDEVILA, Carles: Barcelona vista pels seus artistes - Barcelona. Aedos. 1967
- SOLDEVILA, Carles (recol·lector): Records i opinions de Pere Yncleda.- Barcelona. Aedos. 1959
- SOLDEVILA, Ferran (Dir.): Un segle de vida catalana, 1914-1930.- Barcelona. Alcides. 1961
- SOLÉ-TURA, Jordi: Catalanisme i Revolució Burgesa. La síntesi de Prat de la Riba.- Barcelona. Ed. 62. 1967
- SOLER Y PALET: "Demano la caraula".- La Sembra. Terrassa. 27 Gener. 1911
- SOLER Y PALET, Josep: Cent biografies terrassencues.- Barcelona. Estampa "La Catalana". 1900
- SUAREZ, Alicia: "L'avantguarda com a dissentiment", dins Art i Modernitat als Països Catalans.- Berlin. Staatliche Kunsthalle. 1978
- SUAREZ, Alicia: L'arquitecte Antoni Puig Gairalt. Noucentisme i Modernitat Membria de Grau de Llicenciatura. Universitat de Barcelona. 1982
- SUAREZ, Alicia: "Avant-garde painting in Barcelona, 1912-1930", dins Homage to Barcelona. The city and its art 1888-1936.- London. Arts Council. 1985
- TAINÉ, Hipólito A.: Filosofía del Arte. I. Naturaleza y Producción de la obra de arte. La pintura en el Renacimiento italiano.- Madrid. Espasa Calpe. 1968 (4ª. ed.)

- TAINÉ, Hipólito A.: Filosofia del Arte. II. La pintura en los Países Bajos. La escultura en Grecia. Del ideal en el arte.- Madrid. Espasa Calpe. 1960 (3a. ed.)
- TERRAMAR.- Sitges. Any I. Núm. 5 i 6. 30 Setembre. 1913
- TORRENT, Joan/ TÀSIS, Rafael: Història de la premsa catalana.- Barcelona. Bruquera. 1966
- TORRES GARCIA, J.: Notes sobre art.- Girona. 1913
- TORRES-GARCIA, J.: El descubrimiento de sí mismo (Cartas a Julio que tratan de cosas muy importantes para los artistas).- Icaria. Norral. 1916
- TORRES-GARCIA, J.: L'Art en relació amb l'home etorn i l'home que etorn.- Sitges. Edició dels Amics de Sitges. 1913
- TORRES-GARCIA, J.: "L'orientació que deu prendre la pintura (Conversa amb M. Waldemar George)".- Mirador. Barcelona. Any II. Núm. 27. 17 Juliol. 1930
- TORRES-GARCIA, J.: Historia de mi vida (con ilustraciones del autor).- Montevideo. Publicaciones de la Asociación de Arte Contemporáneo. 1939
- TORRES GARCIA, Joaquim: Escrips sobre art.- Barcelona. Ed. 62. 1930
- TOUSSAINT, Hélène: "Le dossier de L'Atelier de Courbet", dins Gustave Courbet (1819-1877).- Paris. Editions des Musées nationaux. 1977
- TRENC BALLESTER, Eliseu: "L'Art simbolista a Catalunya", dins Simbolisme a Catalunya.- (Catàleg). Museu d'Art de Sabadell. 1983
- TRENC BALLESTER, Eliseu: "Alexandre de Riquer, figura central del Modernisme", dins Alexandre de Riquer 1856-1920.- (Catàleg). Barcelona. Caixa de Barcelona. Gener-Marc. 1985
- TROCOS (Edició Facsimil).- Barcelona. Leteradura. 1977

- UREÑA, Gabriel: Las vanguardias artísticas en la postguerra española 1940-1959. - Madrid, Istmo, 1982
- UTRILLO, M.: "L'Exposició Internacional d'Art que celebra Barcelona, l'any 1907". - Forma, Barcelona, Núm. 20 i 21, 1907
- UTSET, Salvador: El procés del catalanisme a Terrassa 1886-1931. - Terrassa, Joan Toróal, 1970
- VIDA Artística, Parlament de Carles Riba oferint el sopar en honor de "Rafael Benet". - La Veu de Catalunya, Barcelona, 20 Novembre, 1931
- VALENTI FIGUERA, Edoard: El primer modernisme literari català i els seus fonaments ideològics. - Barcelona, Escoliques de Llobregat, Ariel, 1973
- VALLIER, Jona: L'intérieur de l'art. - Paris, Du Seuil, 1932
- VERONESI, Giulia: Stile 1925. Ascesa e caduta dell' "Arte Déco". - Firenze, Vallecchi, 1966
- VIDAL I JANSÀ, Mercè: Ramon Puig Gairalt. Arquitecte i constructor. - Memòria de Grau de Llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1982
- VIVAS, Sebastià: "El Dia, de Terrassa, el diari que exposava clar i català la qüestió de Catalunya". - Avui, Barcelona, 23 Abril, 1936
- VIVER, Pere: "Art de debó". - La Sembla, Terrassa, Any II, Núm. 54, 12 Febrer, 1903
- VOLLMER, Hans: Allgemeines Lexicon Der Bildenden Künstler des XX Jahrhunderts. - Leipzig, Veb E. A. Seemann, 1953
- WALTERS, Thomas: Art Deco. - London, Academy Editions, 1973
- XENIUS: Catàleg de l'Exposició de dibuixos i pintures de J. Torres-García. Galeries Dalmau, 1912
- "XENIUS i la Blanquera". - El Dia, Terrassa, Núm. 650, 3 Juliol, 1920

YEBRA, Joan-Lluís de: Alexandre de Ricquer i l'Exlibrisme. Recertori complet dels seus ex-libris.- Barcelona. Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1983

PART II. CATALEG DE L'OBRA ESCRITA

Notes preliminars

Aquest catàleg de l'obra escrita de Rafael Benet està estructurat en quatre apartats: 1. Llibres i opuscles, 2. Revistes, 3. Diaris i 4. Col.laboracions a d'altres revistes i diaris.

1. En aquest primer apartat hem recollit per ordre cronològic tots els seus llibres i alguns treballs menors, com pròlegs, opuscles i alguns catàlegs. Pel que fa als catàlegs, la nostra recopilació ha estat selectiva i no exhaustiva ja que, tot i que Rafael Benet va escriure nombrosos textos de presentació d'exposicions, molts d'ells eren escrits de circumstàncies que no aportaven res que el nostre autor no hagués exposat ja en els seus articles. Per això ens hem limitat a aquells catàlegs d'exposició que per la seva extensió o pel seu contingut aportaven realment quelcom de nou o de significatiu. D'altra banda la recerca que ens permetés assegurar que s'ha retrobat la totalitat d'aquest tipus de treballs suposava un esforç tan desmesurat respecte al seu interès, vist el contingut dels molts exemplars que sí que hem localitzat, que hem cregut justificat prescindir-ne.

Quant als llibres inclosos en la nostra relació, una de les aportacions del nostre treball és l'atribució segu-

ra de La pintura catalana contemporània, de 1931, que era fins ara una obra d'autor anònim. Ja la lectura del text ens va fer identificar a Rafael Benet com l'autor, i la localització d'una nota publicada a La Veu de Catalunya del 18 de Juny de 1929 ens en va confirmar l'atribució (1).

Quant a inèdits, en alguns dels seus llibres, Rafael Benet fa referència a treballs acabats o en curs de realització, com ara Retorno al Mediterráneo (2), Psicología del gusto de una época (3), i d'altres. Però entre els seus papers només n'hem trobat un de pràcticament complet: el Catàleg arqueològic-artístic d'Andorra, i per això l'incluim. En altres casos es tractava d'unes poques quartilles manuscrites, no pas de treballs acabats. Potser se n'ha perdut algun o, per la informació familiar que en tenim, n'hi va haver que es van quedar en l'estadi de projectes.

De tots els seus llibres només un no és estrictament d'art i també l'hem inclòs tot indicant que és de caràcter literari.

2. En el segon apartat recollim les revistes en les que Rafael Benet va tenir una col.laboració molt o relativament continuada. Les revistes estan ordenades cronològicament segons la data de la primera col.laboració.

Encara que resulti repetitiu, hem indicat sempre el nom de l'autor, perquè en moltes ocasions utilitza els pseudònims als quals ja ens hem referit en la PART I.

En l'apartat 2.1., dedicat a La Sembra de Terrassa, hem de fer constar que a l'arxiu familiar es troben una dotzena més d'articles signats per Rafael Benet com a "Spes" (sens dubte de La Sembra de 1915), però són retalls que no es poden documentar amb precisió perquè ni a la Biblioteca Soler i Palet de Terrassa, ni a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona, no es conserva La Sembra d'aquesta època.

3. Pel que fa a l'apartat dedicat als diaris, cal fer constar que en la seva ingent col.laboració a La Veu de Catalunya, gairebé sempre publicava un mateix article dos cops, en l'edició del matí i en la del vespre -i no sempre pel mateix ordre-. Nosaltres hem citat una sola vegada els articles duplicats, i sempre per la primera data de publicació. Aquesta duplicació explica que en obres que citen articles de Rafael Benet de vegades s'hi trobi alguna discrepància en el dia.

El diari La Publicidad té en alguns moments edició del matí, de la tarda i de la nit, i les col.laboracions de Rafael Benet no sempre es repeteixen a les diverses edi

cions, per això en els articles apareguts a l'edició de tarda i de nit s'especifica amb una T o una N. També es pot observar que encara que Rafael Benet col·laborà a La Publicidad fonamentalment abans de la catalanització del diari, alguns dels seus articles es publicaven en català. Així mateix es constata que alguns d'aquests articles els publicava gairebé simultàniament a El Día de Terrassa.

4. Finalment, hem recollit en un sol apartat aquelles col·laboracions més escadusseres i disperses en diaris i revistes.

Com ja hem assenyalat en la introducció a aquesta tesi, la formació d'aquest catàleg ha suposat un immens treball de recerca que tot i pretendre ser exhaustiva, no pot excloure la possible aparició d'algun nou article.

Sembla innecessari remarcar l'extraordinari volum quantitatiu del treball de Rafael Benet com a crític en publicacions periòdiques. Però si que cal insistir en que qualitativament és un material bàsic i, en molts temes, essencial per a l'estudi de l'art català contemporani. M'atreviria a dir que qualsevol treball que no el tingui en compte caurà necessàriament en greus deficiències.

Notes

- (1) La nota anuncia la pròxima aparició "d'una obra monumental sobre pintura catalana contemporània, el pròleg de la qual escriu actualment Rafael Benet. Aquesta obra serà un important recull de reproduccions en tricomia, de teles dels nostres millors artistes. Antoni López-Llausàs n'és l'editor". La descripció correspon exactament al llibre i de López-Llausàs eren la Llibreria i les edicions Catalònia. A més el text fou fragmentat i publicat (amb lleugeres modificacions) en una sèrie d'articles del mateix títol a La Veu de Catalunya a partir del 21-IX-1929.
- (2) Citat al pròleg de Isidro Nonell y su época.- Barcelona, s.d. (1947), p. 7
- (3) Citat a FOLCH I TORRES, J. (Dir.): L'Art Català.- Barcelona. 1961. Vol. II, p. 300.

1. LLIBRES I OPUSCLES

- BENET, Rafael: Joaquín Vayreda. Antecedents. L'ambient. L'home. L'artista.- Barcelona. Publicacions de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art. 1922
- BENET, Rafael: A. Badriñas.- Barcelona. Edicions "Quatre Coses". 1926
- BENET, Rafael: Joaquín Guardia.- Barcelona. Edicions "Quatre Coses". 1926
- BENET, Rafael: "Marià Llavenera 1890-1927".- Sala Parés. Fulla II. Barcelona. Desembre 1927
- BENET, Rafael: Facetas Post-Rodinianas, dins HEILMEYER, Alexander: La escultura moderna y contemporánea.- Barcelona. Labor. 1928
- BENET, Rafael (Pròleg a): Bosch-Rocor.- Barcelona. La mà trençada. 1931
- BENET, Rafael (Pròleg a): Joan Rebull.- Barcelona. La mà trençada. 1931
- (BENET, Rafael): La pintura catalana contemporània.- Barcelona. Llibreria Catalònia. 1931
- BENET, Rafael: Rafael Llimona.- Barcelona. Sala Parés. 1933
- BENET, Rafael: "L'Art de Mario Vilatóbà" a Exposition de peintures Mario Vilatóbà.- Perpignan. Salle Arago. 16-18 Fevrier 1937
- BENET, Rafael: El escultor Manolo Hugué.- Barcelona. Argos. 1942

- BENET, Rafael: La figura patricia y el arte de Joaquín Vayreda.- Barcelona. Aymà. 1943
- BENET, Rafael: "Índice de una historia". Catàleg de l'exposició Francisco Domingo.- Barcelona. Sala Vinçon. 20 Febrero-5 Marzo 1943
- BENET, Rafael: Catàleg de l'exposició Jaume Pla.- Barcelona. Libreria Mediterránea. 12-16 Abril 1944
- BENET, Rafael: Arcàdia sense mita.- Barcelona. Figures i Paisatges. 1934 (1914). (Text Literari, amb 9 aiguaforts i capitals de Jaume Pla).
- BENET, Rafael: Darío de Regoyos. El impresionismo y más allá del impresionismo.- Barcelona. Iberia-Joaquín Gil. s.d. (1945)
- BENET, Rafael: Velázquez. La actualidad de Velázquez.- Barcelona. Iberia-Joaquín Gil. 1946
- BENET, Rafael: Isidro Nonell y su época.- Barcelona. Iberia. s.d. (1947)
- BENET, Rafael: Antonio Viladomat. La figura y el arte del pintor barcelonés.- Barcelona. Iberia. 1947
- BENET, Rafael: Catàleg de l'exposició A. Ràfols Casamada.- Barcelona. Pictoria. 15-28 Noviembre 1947
- BENET, Rafael (Pòrtico y revisión) a GUEVARA, Felipe de: Comentarios de la pintura. (2ª edición reproducida de la edición Príncipe).- Barcelona. Selecciones Bibliófilas. 1948
- BENET, Rafael: Xavier Nogué. Caricaturista y pintor.- Barcelona. Omega. 1949
- BENET, Rafael: El futurismo comparado. El movimiento dada.- Barcelona. Omega. 1949

- HILMEYER, A. - BENET, R.: La escultura moderna y contemporánea. - Barcelona. Labor. 1949. (2ª edición considerablemente aumentada y puesta al día).
- BENET, Rafael: "El cuerpo espiritual en la escultura de Casanovas" dins Exposición Homenaje al escultor Enrioue Casanovas Roy. Barcelona. Real Círculo Artístico. Instituto Barcelonés de Arts. 1951
- BENET, Rafael (con la colaboración de Jorge Benet Aurell): Historia de la pintura moderna. Impresionismo. - Barcelona. Omega. 1952
- BENET, Rafael (con la colaboración de Jorge Benet Aurell): Historia de la pintura moderna. Simbolismo. - Barcelona. Omega. 1953
- BENET, Rafael: "Llibre prefaci" a SERRA, Francesc: L'aventura de l'art contemporani (L'artista i la seva època). - Barcelona. Selecta. 1953
- BENET, Rafael y Jorge (Adaptación española y apéndice) a GOLDWATER, Robert y TREVES, Marco: El arte visto por los artistas (Selección de textos de los siglos XIV a XX). - Barcelona. Seix Barral. 1953
- BENET, Rafael: Joaquín Vancells. El hombre y el artista. - Barcelona. Figuras y Paisajes. 1954
- BENET, Rafael: "Los "Cuatro Gets" y su época", dins Primer Salón "Revista" (Sala Parés, Mayo 1954). Barcelona. Barma. 1954
- BENET, Rafael: "El arte de Herman Anglade Camarasa", dins Anglade Camarasa. Exposición-Homenaje. - Buenos Aires. Institución Cultural Española. 1955
- BENET, Rafael: "L'artista", dins Rafael Llimona. - Barcelona. Ariel. 1959

- BENET, Rafael/OLIVAR, Marçal: El pintor Manuel Humbert.- Barcelona, Edimar. 1960
- BENET, Rafael: Velázquez. Esquema biográfico-crítico.- Barcelona. Iberia. 1960
- BENET, Rafael: "La pintura del segle XVIII"; "L'escultura i la pintura" (Art Neoclàssic i Romàntic); "L'escultura" (Art de la segona meitat del segle XIX); "L'escultura" (L'art Modernista), dins FOLCH I TORRES J. (Dir.): L'Art Català.- Barcelona. Aymà. 1961. Vol. II
- BENET, Rafael: Nueva biografía del eximio patricio terrassense el artista pintor Don Joaquín Vancells y Vieta.- Terrassa. Juan Morral. 1962. (Discurso leído por su autor en el solemne acto de colocar el retrato del biografiado, obra del pintor Don Antonio Badrinas Escudé, en la Galería de terrassenses ilustres. La ceremonia tuvo lugar el día 1º de Julio de MCMLXII).
- BENET, Rafael: "Olga Sacharoff", dins Exposición Olga Sacharoff.- Madrid. Sala Goya. 26 Marzo-9 Abril 1963
- BENET, Rafael: Angel Moz, pintor silvano.- Barcelona. Syra. 1965
- BENET, Rafael: "A la memòria de Darius Vilàs", dins Homenaje al artista pintor Dario Vilàs.- Ayuntamiento de Cardedeu. Agosto 1965
- BENET, Rafael: "Prólogo" a BAZZI, Maria: Enciclopedia de las técnicas pictóricas.- Barcelona-Madrid. Noguer. 1965
- BENET, Rafael: "Ignacio Mallol" a Exposición Homenaje a Ignacio Mallol.- Barcelona. Real Círculo Artístico. Mayo 1966
- BENET I VANCELLS, Rafael: El ritmo universal.- Barcelona. Real Academia de Bellas Artes de San Jorge. 1969. (Discurs llegit en la seva solemne recepció pública, celebrada el dia 29 de Gener del 1969, i la contestació de Antoni Vil·là i Pinell, Acadèmic de Número).

BENET, Rafael: Catàleg arqueològico-artístic d'Andorra.- (Inèdit).

2. REVISTES

2.1. La Sombra (Terreses)

B.: "Exposició Independent d'Art Local (Assaig de Crítica)".-
Any VI. nº 285. 16 Juliol 1907. pp. 7-12

BENET I VANCELLS, Rafael: "Contribució Bibliogràfica".- Any VII.
nº 307. 16 Gener 1908. pp. 5-7

BENET I VANCELLS, Rafael: "Pobre Tísical".- Any VII. nº 314.
12 Març 1908. pp. 4-6

R.B.: "Lletre als Choristes".- Any VII. nº 321. 30 Abril 1908.
pp. 10-11

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 430. 9 Juny 1911.
pp. 7-8

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Corpus".- Any X. nº 481. 16 Juny
1911. p. 12

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 483. 30 Juny 1911.
p. 10

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 484. 7 Juliol 1911.
pp. 4-5

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 485. 13 Juliol 1911.
pp. 7-8

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 487. 28 Juliol 1911.
pp. 6-7

ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Verbenes".- Any X. nº 489. 11 A-
gost 1911. pp. 10-11

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any X. nº 491. 8 Setembre 1911. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Setembre".- Any X. nº 492. 15 Setembre 1911. p. 8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Gloses a l'Escola Coral".- Any X. nº 493. 22 Setembre 1911. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Comiat al mestre".- Any X. nº 494. 29 Setembre 1911. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El Llibre d'en Llongueras".- Any X. nº 497. 20 Octubre. pp. 3-4
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Octubre".- Any X. nº 498. 27 Octubre 1911. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Tarda de diumenge".- Any X. nº 500. 10 Novembre 1911. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Novembre".- Any X. nº 501. 17 Novembre 1911. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Capvespral".- Any X. nº 503. 1 Desembre 1911. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Una diada puríssima".- Any X. nº 504. 8 Desembre 1911. pp. 3-4
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El temps més gai de l'any".- Any X. nº 505. 15 Desembre 1911. pp. 9-10
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Nadal".- Any X. nº 506. 22 Desembre 1911. p. 8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any XI, nº 505. 12 Gener 1912. pp. 9-10

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Janer".- Any XI. nº 510. 19 Gener 1912. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Lo de l'altar major".- Any XI. nº 511. 26 Gener 1912. p. 10
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El dolor qui passa".- Any XI. nº 512. 2 Febrer 1912. pp. 2-3
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Lletre a l'amiga absent".- Any XI. nº 513. 9 Febrer 1912. pp. 9-10
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Els infants torturats".- Any XI. nº 514. 16 Febrer 1912. pp. 9-10
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Coses urbanes".- Any XI. nº 515. 1 Març 1912. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Una bella festa".- Any XI. nº 516. 8 Març 1912. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Elogi de la Guaresma".- Any XI. nº 517. 16 Març 1912. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Scherzo".- Any XI. nº 518. 22 Març 1912. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Diumenge de Rams".- Any XI. nº 519. 29 Març 1912. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. La Santa continuació".- Any XI. nº 520. 6 Abril 1912. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Al marge d'una exposició".- Any XI. nº 521. 12 Abril 1912. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Les ciutats".- Any XI. nº 523. 26 Abril 1912. pp. 4-5

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. A orit se donen punts de claror a la figura del senyor Cal·lestino".- Any XI. nº 524. 10 Maig 1912. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Una festa qui s'atansa".- Any XI. nº 525. 17 Maig 1912. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Unes belles paraules".- Any XI. nº 526. 24 Maig 1912. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Xènius en silenci".- Any XI. nº 527. 31 Maig 1912. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El Corpus de Sant Pere".- Any XI. nº 528. 8 Juny 1912. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Tot en el món és una llisad".- Any XI. nº 529. 14 Juny 1912. p. 6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El pas del juny".- Any XI. nº 530. 21 Juny 1912. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Alegoria".- Any XI. nº 531. 28 Juny 1912. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Festa Major".- Any XI. nº 532. 5 Juliol 1912. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Comiat".- Any XI. nº 534. 19 Juliol 1912. pp. 4-5
- BENET VANCELLS, Rafael: "Els dibuixos del Jardí d'Infants de l'Escola Vallparadis de Terrassa".- Any XI. nº 536. 13 Agost 1912. pp. 2-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. El retorn".- Any XI. nº 536. 13 Agost 1912. pp. 6-7

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any XI. nº 537. 23 Agost 1912. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Paraules al marge de l'anada de l'Escola Coral a Marresa".- Any XI. nº 538. 30 Agost 1912. p. 7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Boirina d'estiu".- Any XI. nº 539. 7 Setembre 1912. p. 5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Una vida".- Any XI. nº 540. 13 Setembre 1912. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Balls de carrer".- Any XI. nº 541. 20 Setembre 1912. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Siluetes terrassenques...L'equipar".- Any XI. nº 542. 27 Setembre 1912. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Les anònimes".- Any XI. nº 543. 4 Octubre 1912. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Siluetes terrassenques...Aquella noia".- Any XI. nº 544. 12 Octubre 1912. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Els jugadors de fut-bol".- Any XI. nº 546. 25 Octubre 1912. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Tots Sants".- Any XI. nº 547. 30 Octubre 1912. p. 4
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Siluetes terrassenques...El sarraïsta".- Any XI. nº 548. 8 Novembre 1912. p. 3
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Dansaires de Marresa".- Any XI. nº 551. 29 Novembre 1912. p. 8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Els joyels arquitectònics".- Any XI. nº 552. 6 Desembre 1912. p. 4

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Un matí de diumenge".- Any XI. nº 553. 13 Desembre 1912. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Ja fa un any".- Any XI. nº 554. 20 Desembre 1912. p. 6
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Siluetes terrassenques. El Benemerít".- Any XI. nº 555. 27 Desembre 1912. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques. Cap d'any".- Any XII. nº 556. 3 Gener 1913. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Pels reis en conte".- Any XII. nº 557. 10 Gener 1913. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "S.M. l'electricista".- Any XII. nº 558. 17 Gener 1913. p. 7
- ZÉUXIS: "El periòdic humil".- Any XII. nº 559. 24 Gener 1913. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Pas al carnaval".- Any XII. nº 560. 31 Gener 1913. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "Carnavalesca".- Any XII. nº 561. 7 Febrer 1913. p. 8
- ZÉUXIS: "Frivolitat".- Any XII. nº 562. 14 Febrer 1913. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans".- Any XII. nº 563. 21 Febrer 1913. pp. 3-4
- ZÉUXIS: "Teatrala. Una Opera. Un drama".- Any XII. nº 564. 28 Febrer 1913. pp. 10-11
- ZÉUXIS: "Contre avergües, lliberalitat".- Any XII. nº 567. 21 Març 1913. pp. 11-12

- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any XII. nº 568. 28 Març 1913.
p. 10
- ZÉUXIS: "Catalunya malalta".- Any XII. nº 570. 11 Abril 1913.
pp. 9-10
- ZÉUXIS: "Disquisicions al marge del recital de piano que la nena Carme Abella alumna del mestre Vidiella donà en la nit de divendres, dia onze, al Palau de la Música Catalana".- Any XII. nº 572. 25 Abril 1913. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Minúscules Cròniques".- Any XII. nº 575. 18 Maig 1913.
p.6
- ZÉUXIS: "Una cançó dolorosa".- Any XII. nº 579. 20 Juny 1913.
pp. 3-4
- ZÉUXIS: "Terrassa en un paper".- Any XII. nº 580. 27 Juny 1913.
pp. 7-8
- ZÉUXIS: "De la Festa Major".- Any XII. nº 581. 4 Juliol 1913.
pp. 7-8
- ZÉUXIS: "De la Festa Major encara".- Any XII. nº 582. 11 Juliol 1913. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Juliol".- Any XII. nº 583. 18 Juliol 1913. pp. 9-10
- ZÉUXIS: "Els arolles ingrats de la ciutat".- Any XII. nº 584.
26 Juliol 1913. pp. 6-7
- BENET VANCELLS, Rafael: "De la gràcia i del seny".- Any XII. nº 586. 22 Agost 1913. pp. 3-4
- ZÉUXIS: "De la musicalitat de Terrassa encara".- Any XII. nº 586.
22 Agost 1913. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "Lectures".- Any XII. nº 587. 30 Agost 1913. pp. 9-10

- ZÉUXIS: "Mindeules Cròniques".- Any XII. nº 589. 19 Setembre 1913. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Del cinematograf".- Any XII. nº 590. 26 Setembre 1913. pp. 8-9
- ZÉUXIS: "Del cinematograf (continuació)".- Any XII. nº 591. 2 Octubre 1913. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Del cinematograf (acabament)".- Any XII. nº 592. 10 Octubre 1913. pp. 6-7
- ZÉUXIS: "El cinema i el Sr. Marcelino".- Any XII. nº 593. 17 Octubre 1913. pp. 7-8
- ZÉUXIS: "De la modestia".- Any XII. nº 594. 25 Octubre 1913. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "24 d'Octubre".- Any XII. nº 595. 7 Novembre 1913. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Siluetes terrassenques. El poeta popular".- Any XII. nº 597. 14 Novembre 1913. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "El galant president".- Any XII. nº 598. 22 Novembre 1913. pp. 4-5
- ZÉUXIS: "Una cosa és l'arquitectura i l'altra l'agricultura".- Any XII. nº 599. 29 Novembre 1913. pp. 5-6
- ZÉUXIS: "Una cosa que sembla una broma".- Any XII. nº 601. 24 Desembre 1913. pp. 6-7
- SPES: "Cròniques i Comentaris. Del patrimoni de la ciutat".- Any XIV. nº 629. 29 Maig 1915. p. 2
- SPES: "Cròniques i Comentaris. De les festes de la ciutat jardí, de les vil·les d'esbarjo i del nostre Park de Vallparadis encara".- Any XIV. nº 632. 19 Juny 1915. pp. 2-3

**SPES: "Cròniques i Comentaris. Ciutat".- Any XIV. nº 639. 7 A-
gost 1915. pp. 2-3**

2.2. Ciutat (Terrassa)

**BENET I VANCELLS, Rafael: "De lo classic en l'art i de lo exter-
nament classic".- Any I. nº 5. Maig 1910. pp. 1-3**

**BENET I VANCELLS, Rafael: "La Schola coral triomfance".- Any I.
nº 7. Juliol 1910. pp. 1-2**

**BENET I VANCELLS, Rafael: "De re artistica".- Any I. nº 8. Agost
1910. pp. 1-3**

**BENET I VANCELLS, Rafael: "Comentaris a l'Apocalipsis de Sant
Joan on se parla del llegost de l'egoisme i del balsem
de caritat i humilesa".- Any I. nº 10. Octubre 1910. p. 10**

**BENET I VANCELLS, Rafael: "Blancaneu".- Any I. nº 12. Nadal-Reis
1910-11. pp. XLVIII-LIV**

**BENET VANCELLS, Rafael: "Discussions sobre pedagogia en art:
Prefaci".- Any II. nº 14. Febrer 1911. pp. 13-14**

**BENET VANCELLS, Rafael: "Discussions pedagògiques en art: del
llogic procés sintètic".- Any II. nº 15. Març 1911. pp.
18-19**

**BENET VANCELLS, Rafael: "Discussions pedagògiques en art: del
llogic procés sintètic II".- Any IV. nº 16. Abril 1911.
pp. 18-18**

2.3. La Revista (Barcelona)

**BENET, Rafael: "Josep Armengol".- Any IV. nº 77. 1 Desembre
1918. p. 413**

- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VI. nº 110. 16 Abril 1920.
pp. 97-98
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VI. nº 111. 1 Maig 1920.
pp. 119-120
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VI. nº 112. 16 Maig 1920.
pp. 133-134
- BENET, Rafael: "Les Arts Plàstiques. Comiat a Torres-García".-
Any VI. nº 113. 1 Juny 1920. pp. 147-148
- R.B.: "L'Exposició de Primavera. Les Arts i els Artistes".-
Any VI. nº 113. 1 Juny 1920. pp. 148-149
- R.B.: "L'Exposició de Primavera. Les Arts i els Artistes II".-
Any VI. nº 114. 16 Juny 1920. pp. 167-168
- R.B.: "El pintor Martí i Alsina per Joaquim Folch i Torres. Les
cases a bon preu, per Eugeni Giral d'Arquer, Advocat. Al-
bert Carbó Pompidó, Arquitecte".- Any VI. nº 115. 1 Ju-
liol 1920. pp. 178-179
- R.B.: "L'Exposició de Primavera. Els invitats francesos".- Any
VI. nº 115. 1 Juliol 1920. pp. 181-182
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Exposició de Primavera (continuació).
El còrcol de Sant Lluç. Exposició Guardia".- Any VI.
nº 117. 1 Agost 1920. p. 215
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. L'Exposició de Primavera (acabament).
Els independents".- Any VI. nº 118. 16 Agost 1920. p. 231
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Nacionalisme de l'art, per Josep
Aragay".- Any VI. nº 123. 1 Novembre 1920. pp. 310-311
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. L'Exposició d'Art francès de can Dal-
mau I".- Any VI. nº 124. 16 Novembre 1920. p. 326

- R.B.: "Les Arts Plàstiques. L'Exposició d'Art francès a can Dalmau II".- Any VI. nº 125. 1 Desembre 1920. p. 339
- B.: "Les Arts Plàstiques. Les Exposicions".- Any VI. nº 126. 16 Desembre 1920. p. 363
- R.B.: "Exposicions".- Any VII. nº 128. 16 Gener 1921. p. 46
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VII. nº 132. 16 Març 1921. p. 94
- BENET, Rafael: "Les Arts Plàstiques. Els crítics i la camaraderia".- Any VII. nº 134. 16 Abril 1921. p. 127
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Els ballets sucs".- Any VII. nº 135. 1 Maig 1921. p. 142
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Josep Maria Mercuè-Puig".- Any VII. nº 136. 16 Maig 1921. p. 157
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VII. nº 137. 1 Juny 1921. pp. 175-176
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VII. nº 141. 1 Agost 1921. p. 239
- R.B.: "Mericoel".- Any VII. nº 142. 16 Agost 1921. p. 254
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Francesc Vayreda, Antoni Badrinas".- Any VII. nº 149-150. 1 - 16 Desembre 1921. pp. 371-372
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VIII. nº 151 i 152. 1 - 16 Gener 1922. p. 27
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VIII. nº 153 i 154. 1 - 16 Febrer 1922. p. 44

- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VIII. nº 155 i 156. 1 - 16
Març 1922. p. 79
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any VIII. nº 157 i 158. 1 - 16
Abril 1922. p. 98
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Després de l'Exposició de Primavera I".-
Any VIII. nº 161 i 162. 1 - 16 Juny 1922. p. 147
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Després de l'Exposició de Primavera II".-
Any VIII. nº 165 i 166. 1 - 16 Agost 1922. p. 187
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Pintures de l'Obicls. Pintures de
l'Hambert".- Any VIII. nº 169 a 174. Octubre-Novembre-
Desembre 1922. p. 247
- R.B.: "Les Arts Plàstiques. Francis Picabia".- Any IX. nº 177 i
178. 1 - 16 Febrer 1923. p. 53
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any IX. nº 179 - 180. 1 - 16 Març
1923. pp. 70-71
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any IX. nº 181-182. 1 - 16 Abril
1923. p. 91
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any IX. nº 189-190. 1 - 16 Agost
1923. p. 154
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any IX. nº 193-194. 1 Octubre - 16
Desembre 1923. p. 202
- R.B.: "Les Arts Plàstiques".- Any X. nº 205-210. Abril-Juny 1924.
p. 59
- BENET, Rafael: "Les Arts Plàstiques".- Any X. nº 213-214. 1 - 16
Agost 1924. p. 101
- BENET, Rafael: "Asfixia d'horitzó".- Any XI. nº 233. 1 Juny 1925.
pp. 161-162

- BENET, Rafael: "Reapertura de la "Sala Parés" dels Establiments Maragall".- Any XI. nº 291-296. Octubre-Novembre i Desembre de 1925. pp. 232-234
- BENET, Rafael: "Records i confesions. Joan Maragall".- Any XII. Gener-Desembre 1926. pp. 67-70
- BENET, Rafael: "Abstraccions matemàtiques i místiques".- Any XIII. Gener-Juny 1927. pp. 92-94
- BENET, Rafael: "En el centenari de Goya".- Any XIII. Juliol-Desembre 1927. pp. 87-91
- BENET, Rafael: "L'art d'avui".- Any XIV. Gener-Juny. Quaderns de mil noucents vint-i-vuit. pp. 119-123
- BENET, Rafael: "Grandesa de Leonardo".- Any XV. Gener-Juny. Quaderns de mil noucents vint-i-nou. pp. 62-66
- BENET, Rafael: "Informacions de la Revista. Els nostres col·laboradors".- Any XIX. Gener-Juny. Quaderns de mil noucents trenta-tres. pp. 141-142

2.4. Arts i Belles Oficis (Barcelona)

- BAIAROLA: "Joià creadora".- Novembre 1930. pp. 196-204
- BENET, Rafael: "Arquitectura nova, de laboratori i ciutatà nou".- Desembre 1930. pp. 213-229
- BENET, Rafael: "El dibuix i l'activitat manual a l'escola".- Juny 1931. pp. 101-105
- BENET, Rafael: "Del dibuix i l'activitat manual a l'escola".- Novembre 1931. pp. 199-204

2.5. D'Ací i d'Allà (Barcelona)

BENET, Rafael: "Francesc d'A. Galf".- Vol. XIV. nº 80. Agost 1924. pp. 67-68

BENET, Rafael: "Els museus d'art de Barcelona".- Vol. XV. nº 96. Desembre 1925. pp. 369-370

BENET, Rafael: "Miquel Carbonell i Selva".- Vol. XV. nº 103. Juliol 1926. pp. 596-597

BENET, Rafael: "Cinema. Una intel·ligent apreciació de les possibilitats del setè art".- Vol. XV. nº 108. Desembre 1926. p. 751

R.B.: "Raimond Vayreda".- Vol. XV. nº 108. Desembre 1926. p. 779

BENET, Rafael: "El parer de la crítica contemporània".- Número extraordinari dedicat a l'Exposició Internacional de Barcelona. Desembre 1929. p. 106

2.6. La Ciutat i la Casa (Barcelona)

BENET, Rafael: "Una obra d'Antoni Puig-Gairalt".- Any I. nº 1. Gener 1925. pp. 18-21

BAIAROLA: "Plafons de Josep Obiols de la Sala de Música de la casa Lluís Guarro, Barcelona".- Any I. nº 1. Gener 1925. pp. 26-28

BENET, Rafael: "La pintura de Domènec Carles".- Any I. nº 1. Gener 1925

BENET, Rafael: "La casa per a despatxos més alta de la Via Laietana. Comentaris i consideracions al marge".- Any I. nº 2. Primavera 1925. pp. 20-22

BENET, Rafael: "La feminitat en l'escultura egípcia".- Any I. nº 2. Primavera 1925. pp. 9-12

BAIARDLA: "Decoració. Interiors senzills".- Any I. nº 2. Primavera 1925. pp. 24-26

BENET, Rafael: "Arquitectura. Josep F. Ràfols, l'arquitecte de la tendresa".- Any I. nº 3. Estiu 1925. pp. 14-18

BAIARDLA: "La nova botiga Corberó".- Any I. nº 4. Tardor 1925. p. 30

BENET, Rafael: "L'Art Nou".- Any II. nº 5. 1926. pp. 3-31

BENET, Rafael: "Raoul Dufy".- Any II. nº 5. 1926. pp. 32-36

2.7. Ciutat (Manresa)

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 1. Febrer 1926. pp. 16-17

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 2. Març 1926. pp. 39-40

BENET: "La Vida Artística".- Any I. nº 3. Abril 1926. pp. 61-63

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 4. Maig 1926. p. 72

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 5. Juny 1926. pp. 89-91

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 6. Juliol 1926. pp. 118-119

BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 7. Agost 1926. pp. 144-148

- BENET, Rafael: "L'art i el miracle".- Any I. nº 8. Setembre-Desembre 1926. pp. 167-168
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any I. nº 8. Setembre-Desembre 1926. pp. 205-206
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 9 Gener 1927. pp. 18-19
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 10. Febrer 1927. pp. 23-24
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 11. Març 1927. pp. 66-67
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 12. Abril-Maig 1927. pp. 90-91
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 13. Juny 1927. pp. 108-110
- BENET, Rafael: "Vida Artística. Retorn a la natura".- Any II. nº 14. Juliol-Setembre 1927. p. 131
- BENET, Rafael: "La Vida Artística".- Any II. nº 15. Octubre-Desembre 1927. pp. 162-163
- BENET, Rafael: "Oracions fúnebres".- Any II. nº 15. Octubre-Desembre 1927. pp. 175-176

2.8. Gaseta de les Arts (Barcelona)

- BENET, Rafael: "Els de la darrera fornada".- Any III. nº 41. 15 Gener 1926. pp. 2-4
- BENET, Rafael: "Una exposició de pintura catalana vuitcentista a les Galeries Layetanes".- Any IV. nº 66. 1 Febrer 1927 pp. 6-7

- BENET, Rafael: "Una exposició de pintura catalana vuitcentista a les Galeries Laystones".- Any IV. nº 67. 15 Febrer 1927. pp. 4-5
- BENET, Rafael: "La nova Fàbrica Myrurgia de l'arquitecte Antoni Puig-Gairet".- 2ª Epoca. Any I. nº 1. Juny 1928. pp. 11-13
- R.B.: "Hotel en una platja".- 2ª Epoca. Any I. nº 1. Juny 1928. pp. 16-17
- R.B.: "Joan Rebull".- 2ª Epoca. Any I. nº 1. Juny 1928. pp. 23 i 28
- R.B.: "La pintura de Joan Serra i l'arquitectura nova".- 2ª Epoca. Any I. nº 1. Juny 1928. p. 18
- BENET, Rafael: "Sant Pere i Sant Pau, d'El Grecc".- 2ª Epoca. Any I. nº 2. Octubre 1928. p. 15
- BENET, Rafael: "La Sala de Xavier Nogués".- 2ª Epoca. Any I. nº 2. Octubre 1928. pp. 41-47
- BENET, Rafael: "A l'entorn de la inauguració de can Dalmau".- 2ª Epoca. Any I. nº 3. Novembre 1928. pp. 8-12
- GIFREDA, Màrius i BENET, Rafael: "Un monument a Fortuny".- 2ª Epoca. Any I. nº 3. Novembre 1928. p. 18
- BENET, Rafael: "L'arquitectura d'Isidre Puig-Boada".- 2ª Epoca. Any I. nº 4. Desembre 1928. pp. 7-8
- BENET, Rafael: "La figura d'Isidre Nonell".- 2ª Epoca. Any I. nº 4. Desembre 1928. pp. 14 i 24
- BENET, Rafael: "La pintura actual de D. Carles".- 2ª Epoca. Any II. nº 5. Gener 1929. pp. 13-14
- BENET, Rafael: "Apel·les Fenosa".- 2ª Epoca. Any II. nº 5. Gener 1929. pp. 19-20

- BENET, Rafael: "Miquel Villà".- 2ª Epoca. Any II. nº 5. Gener 1929. pp. 22-23
- BENET, Rafael: "Enric Galwey".- 2ª Epoca. Any II. nº 6. Febrer 1929. p. 38
- GIFREDA, Marius, ARTIGAS, S., BENET, Rafael: "La supressió dels pòrtics del Paral·lel".- 2ª Epoca. Any II. nº 6. Febrer 1929. p. 42
- BENET, Rafael: "Josep Mompou".- 2ª Epoca. Any II. nº 6. Febrer 1929. pp. 44-45
- BENET, Rafael: "Els coloms del parc de la Ciutadella".- 2ª Epoca. Any II. nº 6. Febrer 1929. pp. 46-47
- BENET, Rafael: "Honoré Daumier".- 2ª Epoca. Any II. nº 7. Març 1929. p. 55
- R.B.: "Dibuixos de Josep F. Ràfols".- 2ª Epoca. Any II. nº 7. Març 1929. p. 61
- R.B.: "En memoria de Rafael Barradas".- 2ª Epoca. Any II. nº 7. Març 1929. p. 60
- R.B.: "Un record a l'art del vell Gimeno".- 2ª Epoca. Any II. nº 7. Març 1929. p. 59
- B.: "Dancing", de Josep Mompou".- 2ª Epoca. Any II. nº 7. Març 1929. p. 54
- BENET, Rafael: "La nova arquitectura a Catalunya".- 2ª Epoca. Any II. nº 9. Maig 1929. pp. 108-111
- BENET, Rafael: "Joaquim Mombriu".- 2ª Epoca. Any II. nº 10. Juny 1929. pp. 136-139
- BENET, Rafael: "Natura morta atribuïda a Goya".- 2ª Epoca. Any II. nº 11 i 12. Octubre-Novembre 1929. p. 178

BENET, Rafael: "Francesc Domingo".- 2ª Epoca. Any II. nº 13. Desembre 1929. p. 197

BENET, Rafael: "Boach-Roger".- 2ª Epoca. Any II. nº 13. Desembre 1929. p. 211

A.B.: "Exposició d'art modern i estranger (Galeries Dalmau)".- 2ª Epoca. Any II. nº 13. Desembre 1929. pp. 213-215

BENET, Rafael: "Una obra de Rafael Llimona".- 2ª Epoca. Any II. nº 14. Gener 1930. p. 13

2.9. Mirador (Barcelona)

BENET, Rafael: "El fàstic de la pintura".- Any I. nº 41. 7 Novembre 1929. p. 7

BENET, Rafael: "Beneiteria i comoditat".- Any I. nº 46. 12 Desembre 1929. p. 7

BENET, Rafael: "Jules Pascin".- Any II. nº 73. 19 Juny 1930. p. 7

BENET, Rafael: "El pintor Gausachs".- Any III. nº 147. 26 Novembre 1931. p. 7

BENET, Rafael: "Política artística separada".- Any IV. nº 169. 28 Abril 1932. p. 7

BENET, Rafael: "Apel·les Fenosa".- Any IV. nº 174. 2 Juny 1932. p. 7

BENET, Rafael: "Sistemàtics i inspirats".- Any IV. nº 182. 28 Juliol 1932. p. 7

BENET, Rafael: "Treure la pols dels vells conceptes".- Any IV. nº 192. 6 Octubre 1932. p. 7

BENET, Rafael: "Els tres camins de l'art figuratiu".- Any V. nº 206. 12 Gener 1933. p. 7

2.10. Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona

BENET, Rafael: "Donatiu d'obres de Vayreda fet per la senyora vídua i fills del pintor".- Vol. I. nº 5. Octubre 1931. pp. 147-154

BENET, Rafael: "Exposició-Homenatge a Enric Galwey".- Vol. II. nº 8. Gener 1932. pp. 1-11

BENET, Rafael: "Antoni Serra".- Vol. II. nº 14. Juliol 1932. pp. 220-223

BENET, Rafael: "Adquisicions per al museu en els salons de Montjuïc i Barcelona".- Vol. III. nº 20. Gener 1933. pp. 1-7

BENET, Rafael: "El Museu Funcional".- Vol. III. nº 24. Maig 1933. pp. 135-136

BENET, Rafael: "Pla d'un museu d'obres d'artistes vivents i l'exemple del museu de Grenoble".- Vol. III. nº 29. Octubre 1933. pp. 295-298

BENET, Rafael: "Notes biogràfiques sobre Josep Llimona".- Vol. I/. nº 35. Abril 1934. pp. 100-129

BENET, Rafael: "El donatiu de la senyora vídua de Carles G. Vi-diella".- Vol. IV. nº 38. Juliol 1934. pp. 212-221

BENET, Rafael: "Pau Gargallo".- Vol V. nº 47. Abril 1935. pp. 119-127

BENET, Rafael: "Actualitat de Francesc Gimeno".- Vol. VI. nº 59. Abril 1936. pp. 121-126

2.11. Art (Barcelona)

BENET, Rafael: "Picasso i Barcelona".- Vol. I. nº 1. Octubre 1933. pp. 3-13

BENET, Rafael: "El gran Manolo".- Vol. I. nº 2. Novembre 1933. pp. 33-36

BENET, Rafael: "Josep Mompou".- Vol. I. nº 7. Abril 1934. pp. 193-199

BENET, Rafael: "Pere Creixams, pintor".- Vol. I. nº 8. Maig 1934. pp. 240-242

BENET, Rafael: "Josep Gausachs, artista".- Vol. I. nº 9. Juny 1934. pp. 272-276

BENET, Rafael: "Isidre Nonell com a Bandera".- Vol. I. nº 10. Juliol 1934. pp. 291-316

BENET, Rafael: "Tossa, Babel de les arts".- Vol. II. nº 1. Octubre 1934. pp. 3-32

BENET, Rafael: "El pintor Georges Kars".- Vol. II. nº 4. Gener 1934. pp. 123-126

BENET, Rafael: "L'escultor Enric Casanovas".- Vol. II. nº 5. Febrer 1935. pp. 121-127

BENET, Rafael: "Joan Serra".- Vol. II. nº 5. Febrer 1935. pp. 128-134

BENET, Rafael: "El paisatgista Joaquim Vancells".- Vol. II. nº 6. Març 1935. pp. 157-158

BENET, Rafael: "Una vida de pintor, Joaquim Sunyer".- Vol. II. nº 7. Abril 1935. pp. 183-188

BENET, Rafael: "Rafael Llimona".- Vol. II. nº 8. Maig 1935. pp. 221-224

BENET, Rafael: "Francesc Gimeno".- Vol. II. nº 10. Juliol 1935. pp. 289-304

2.12. Destino (Barcelona)

BENET, Rafael: "El pintor Juan Comelleran".- nº 232. 3 Enero 1942

BENET, Rafael: "Mi reconciliación con Rubens".- nº 241. 28 Febrero 1942

BENET, R.: "Recuerdo de Amberes".- nº 247. 11 Abril 1942

BENET, R.: "Añoranza de un paisaje".- nº 253. 23 Mayo 1942

BENET, R. "Pablo Roig".- nº 260. 11 Julio 1942

BENET, Rafael: "El pintor Fuster Valiente".- nº 315. 31 Julio 1943

BENET, Rafael: "La crítica y Courbet".- nº 317. 14 Agosto 1943

BENET, Rafael: "¿Velázquez pudo decir que Rafael no le gustaba?".- nº 324. 20 Octubre 1943

BENET, Rafael: "De los comentarios de la pintura de Don Felipe de Guevara".- nº 602. 19 Febrero 1949 p. 16

BENET, Rafael: "Torres-García (In memoriam)".- nº 639. 5 Noviembre 1949. pp. 15-16

BENET, Rafael: "Torres-García (In memoriam)".- nº 640. 12 Noviembre 1949. pp. 14-15

- BENET, Rafael: "Torres-García (In memoriam)".- nº 641. 19 Noviembre 1949. pp. 15-16
- BENET, Rafael: "Torres-García (In memoriam)".- nº 643. 3 Diciembre 1941. pp. 16-17
- BENET, Rafael: "James Ensor ha muerto".- nº 645. 17 Diciembre 1949
- BENET, Rafael: "¿Un nuevo cuadro de Velázquez?".- nº 651. 28 Enero 1950. pp. 14-15
- BENET, Rafael: "Homenaje al pintor Georges Kars en Tossa".- nº 738. 29 Septiembre 1951. p. 14
- BENET, Rafael: "El retablo de San Miguel de Terrasa es de Guillem Talarn".- nº 1003. 27 Octubre 1956. pp. 36-37
- BENET, Rafael: "En el centenario del nacimiento de Juan Llimona".- nº 1194. 25 Junio 1960. pp. 37-38
- BENET, Rafael: "Una exposición de obras de R. Martí y Alsina".- nº 1323. 15 Diciembre 1962. p. 55

2.13. Revista (Barcelona)

- BENET, Rafael: "La "Rana" de Manolo y el Mediterráneo".- nº 3. 1 Mayo 1952. pp. 9-11
- BENET, Rafael: "En la Exposición de Arte Eucarístico. El Retablo de Villahermosa".- nº 4. 8 Mayo 1952. p. 6
- BENET, Rafael: "III Centenario de Ribera".- nº 30. 6 Noviembre 1952. p. 12
- BENET, Rafael: "Bernat Martorell en el quinto centenario de su muerte".- nº 36. 18 Diciembre 1952. p. 12
- BENET, Rafael: "Els Quatre Gats" y su época".- nº 109. 13 al 19 Mayo 1954. p. 9

BENET, Rafael: "Don Fernando Benet".- nº 114. 24 al 30 de Junio 1954. p. 6

BENET, Rafael: "El alma de Andorra".- nº 197. 19-25 Enero 1956. p. 9

BENET, Rafael: "Don Luis Plandiura y el arte contemporáneo".- nº 220. 28 de Junio al 4 de Julio 1956. pp. 14-15

BENET, Rafael: "Don Luis Plandiura y el arte medieval".- nº 223. 19 al 25 de Julio 1956. pp. 24 y 31